

Retouradres Postbus 24103 3502 MC Utrecht

RWS BEDRIJFSINFORMATIE

Rijkswaterstaat

t.a.v. [REDACTED]

Postbus 24103

3502 MC Utrecht

art. 10,2,e

Programmabureau Ruimte voor de Rivier

[REDACTED]
Griffioenlaan 2
3526 LA Utrecht
Postbus 24103
3502 MC Utrecht

T 088-7972900

info@ruimtevoorderivier.nl

www.rijkswaterstaat.nl

Contactpersoon

T 06-

[REDACTED]@rws.nl

Ons kenmerk

RvdR/2016/700

Uw kenmerk

Bijlage(n)

1

Datum 22 december 2015

Onderwerp Mijlpaal Oplevering ontpoldering Noordwaard

Geachte [REDACTED] beste [REDACTED],

In het Ruimte voor de Rivier programma voert u de maatregel ontpoldering Noordwaard uit. op 30 november 2015 hebben we gezamenlijk de mijlpaal Oplevering in een bijeenkomst besproken. Dit gesprek heeft plaatsgevonden op basis van de voltooiingsrapportage van 13 november 2015 die op 30 november 2015 getekend is en aan het programmabureau Ruimte voor de Rivier is aangeboden, en op basis van de adviesnota (bijlage). In het overleg hebben we gezamenlijk besloten dat we met genoegen de mijlpaal Oplevering hebben genomen. Middels deze brief bevestig ik het nemen van de mijlpaal Oplevering op 30 november 2015.

Zoals besproken in ons mijlpaalgesprek hebben we geconstateerd dat de werkzaamheden die moeten leiden tot de gevraagde waterstandsverlaging zijn uitgevoerd. U heeft dit middels berekeningen aangetoond. Doordat de controle door Deltares en het cluster waterveiligheid van Ruimte voor de Rivier nog niet is afgerond kan de mijlpaal Waterveiligheid nog niet bevestigd worden.

In tegenstelling tot de adviesnota houd ik de mijlpaal Oplevering niet aan omdat uw berekeningen voldoende vertrouwen geven op een positief advies over het behalen van de mijlpaal waterveiligheid.

Zoals eveneens besproken in ons mijlpaalgesprek zijn er voor dit project restpunten. Dat betekent dat, zodra de mijlpaal waterveiligheid is bevestigd en deze restpunten zijn afgehandeld, er niets meer in de weg staat om het project volledig af te ronden. Dit besluit tot Finale Kwijting wordt namens de Minister van Infrastructuur en Milieu genomen. U kunt daarvoor het voltooiingsrapport aan mij aanbieden, onder verwijzing naar de opdrachtbrief en het SNIP 3 besluit met het verzoek voor Finale Kwijting op basis van afronding van alle verplichtingen uit de opdrachtbrief. Ik zal dit doorgeleiden voor besluitvorming.

RWS BEDRIJFSINFORMATIE

**Programmabureau Ruimte
voor de Rivier**

Rest mij u en uw team te bedanken voor het uitvoeren van de maatregel
ontpoldering Noordwaard en de prettige en constructieve samenwerking daarbij.
Door de inzet en toewijding van uw team is Nederland weer een stukje veiliger en
mooier geworden.

Datum
22 december 2015

DE MINISTER VAN INFRASTRUCTUUR EN MILIEU,
namens deze,

Bijlage: Adviesnota d.d. 30 november 2015

RWS BEDRIJFSINFORMATIE

Aan:

Rijkswaterstaat

t.a.v. [REDACTED], programmadirecteur Ruimte voor de Rivier

Postbus 24103

3502 MC Utrecht

Programmabureau Ruimte voor de Rivier

Griffioenlaan 2

3526 LA Utrecht

Postbus 24103

3502 MC Utrecht

T 088-7972900

info@ruimtevoorderivier.nl

www.rijkswaterstaat.nl

Contactpersoon

T +31 6 [REDACTED]

[REDACTED]@rws.nl

nota

Adviesnota mijlpaal waterveiligheid en mijlpaal
oplevering ontpoldering Noordwaard

Geachte [REDACTED], beste [REDACTED]

Doel van deze nota

In deze nota adviseer ik u over de mijlpalen Waterveiligheid en Oplevering voor de Ruimte voor de Riviermaatregel ontpoldering Noordwaard.

Advies:

In de gemeente Werkendam is de ontpoldering Noordwaard uitgevoerd welke aan de vraagspecificatie voldoet en functioneel is. De waterveiligheidsdoelstelling is door het projectteam voldoende aangetoond om de oplevering van aannemer naar RVR en vervolgens naar RWS WNZ op 1 oktober te realiseren. Formeel akkoord van Deltares is lopende maar nog niet afgerond / bevestigd. De ruimtelijke kwaliteit doelstelling is gehaald, dit is bevestigd door het Q team.

Het beheer zal worden uitgevoerd door Rijkswaterstaat West-Nederland Zuid, Gemeente Werkendam en Waterschap Rivierenland. De maatregel is binnen de scope, binnen de beoogde tijd en binnen budget uitgevoerd. Er zijn een aantal restpunten welke helder belegd zijn.

Op basis van het bijgevoegde voltooiingsrapport behorende bij mijlpaal Oplevering (kenmerk RR01.074120) d.d. 13 november 2015 van het projectteam adviseert het programmabureau Ruimte voor de Rivier:

- De Mijlpaal Oplevering en Waterveiligheid aan te houden tot afronding van de Deltares toets. Voor het overige staat niets in de weg om de mijlpaal Oplevering te nemen.
- Positief ten aanzien van het behalen van de Mijlpaal Oplevering, na het mijlpaalgesprek van 30 november 2015 en zodra de mijlpaal Waterveiligheid is behaald, en dit schriftelijk te bevestigen;
- Tot finale kwijting over te gaan op moment dat de restpunten afgerond of helder belegd zijn. Finale kwijting wordt voor Q3 2016 verwacht, tot die tijd ontvangt RvR nog de reguliere H-rapportages;
- Kennis te nemen van de restpunten en het projectteam beschikbaar te houden voor de afronding hiervan.

Datum

30 november 2015

Ons kenmerk

RvdR/2016/699

Bijlage(n)

2

Beschouwing:

In het advies geven wij op basis van onze bevindingen antwoord op de vraag of de mijlpaal oplevering genomen kan worden. Daarvoor wordt antwoord gegeven op de volgende vragen:

- heeft de maatregel de doelstellingen waterveiligheid en ruimtelijke kwaliteit behaald?
- Is aan alle verplichtingen van de opdracht voldaan en is het werk binnen de scope uitgevoerd?
- Zijn of worden de gerealiseerde objecten overgedragen aan de beheerders?
- Zijn alle open eindjes, waaronder ook de restpunten oplevering en risico's, bekend en belegd?

Datum

30 november 2015

Ons kenmerk

RvdR/2016/699

Bijlage(n)

2

Alle informatie voor de adviesnota is afkomstig uit het bijgevoegde voltooiingsrapport. Het is voor de besluitvorming van belang om inzicht te krijgen in alle zaken die voor de afronding en overdracht noodzakelijk zijn en welke punten nog open staan.

Het programmabureau Ruimte voor de Rivier heeft het voorlopige voltooiingsrapport (VTR) d.d. oktober 2015 beoordeeld. Opmerkingen die volgden uit deze beoordeling zijn door het projectteam naar tevredenheid van RvR verwerkt in bijgevoegde voltooiingsrapportage, de restpunten worden voor finale kwijting afgerond of zijn helder belegd. Tevens is het opleveringsbezoek van het Q-team, en het standpunt hierop van RvR, meegenomen in de bevindingen. Bij de mijlpaal finale kwijting zal het definitieve voltooiingsrapport behorende bij de mijlpaal finale kwijting worden aangeleverd. In de bijlage is de restpuntenlijst opgenomen van het voltooiingsrapport behorende bij mijlpaal Oplevering.

Stand van zakenWaterveiligheid

In de scope is vastgelegd dat het project een waterstandsverlaging conform PKB van 30 cm bij Gorinchem (km 955) dient te realiseren. Het projectteam heeft een hydraulische eindtoets geleverd (bijlage B bij VTR) welke aantoont dat een waterstanddaling van 30,1 cm bereikt wordt. Tevens heeft de beheerder van de waterkeringen deze veilig verklaard (bijlage D bij VTR) en in beheer genomen. Het programmabureau en Deltares hebben een toets hierop uitgevoerd en constateren dat de aangeleverde berekening nog niet aan alle eisen voldoet. Daarmee kan de hoogwaterveiligheid nog niet door Deltares worden bevestigd.

In de toelichting op het Rijksinpassingsplan (RIP) staat: 'In de PKB Ruimte voor de Rivier is gesteld dat ongewenste opstuwing op de Amer moet worden beperkt. Als deze opstuwing beperkt kan blijven, zijn dijkversterkingen rond Geertruidenberg en de rivier de Donge waarschijnlijk niet noodzakelijk'. In de PKB is opgenomen dat de opstuwing van de Amer ongeveer 15 cm mag bedragen. In de Voortgangsrapportage (VGR) 15 is, na nadere beschouwing, vastgelegd dat in het huidige aangepaste ontwerp van de Noordwaard, waarbij de kadeverlaging Biesbosch is vervallen, de opstuwing niet optreedt.

RWS BEDRIJFSINFORMATIE

Programmabureau Ruimte
voor de Rivier

Ruimtelijke kwaliteit

Het Q-team en RvR hebben op 27 maart en op 3 juli 2015 twee opleveringsbezoeken aan het project gebracht voor ruimtelijke kwaliteit. RVR concludeert met het Q-team dat de realisatie van het project Ontpoldering van de Noordwaard goed is uitgevoerd conform het planontwerp (SNIP3), inclusief de uitwerkingen en de geaccordeerde wijzigingen. Daarmee wordt voldaan aan de essentie om het gebied in een ruimtelijke samenhang en in een bij de Biesbosch passende identiteit te realiseren. Het open, centrale doorstroomgebied, het nieuwe patroon van kreken, polders en wegen vormen de basis voor een nieuw natuurlijk systeem.

Met de realisatie is het gebied zich beter gaan verhouden tot zijn wijdere omgeving. De zichten op de Biesbosch en op de Nieuwe Merwede maken dat de Noordwaard werkelijk is opgelegd.

De PKB doelstelling voor ruimtelijke kwaliteit (zoals verwoord in PKB deel 4) is geslaagd, de ruimtelijke kwaliteit is sterk verbeterd.

Andere doelstellingen

In de PKB is expliciet beschreven dat rekening moet worden gehouden met belangen van:

- Agrariërs om hun mogelijkheden te bieden voor duurzaam perspectief;
- Bewoners die in de Noordwaard willen blijven wonen.

Hieraan is invulling gegeven door agrariërs en bewoners de mogelijkheid te geven in de Noordwaard te blijven wonen en werken, afhankelijk van de situatie op een nieuwbouw terp of op een maatwerkterp. Voor de blijvende agrariërs is het uitgangspunt ingevuld dat ieder blijvende agrariër minimaal een gelijk blijvend areaal behoudt voor landbouwactiviteiten en een duurzaam perspectief heeft. Voor wijkende agrariërs is zoveel mogelijk als dat kan met de schadeloosstelling het aan te kopen bedrijf als vertrek punt genomen.

Het project geeft met 400 ha ruimschoots invulling aan de KRW-doelstelling van 250 ha uit het Programma Rijkswateren 2010-2015 (maatregel IN20).

In de Bestuurlijke Begeleidingscommissie is besloten om de uitvoering van de Hilpolders gelijk met de Noordwaard uit te voeren. De provincie Noord-Brabant heeft aangegeven in te stemmen met oplevering van de Hilpolders. In totaal is 4,2 miljoen euro subsidie door de provincie Noord-Brabant en de provincie Zuid-Holland bijgedragen.

Scope

De scope is conform SNIP 3 uitgevoerd. Scopewijzigingen zijn beperkt gebleven tot ophoging van de Banddijk tussen de primaire kering en brug 1 en tussen brug 1 en 2, zodat er een rustiger wegbeeld is ontstaan, een wijziging van de wegsituatie op het Steurgat en een aantal terpen is verkleind als gevolg van het parallelle vastgoedproces.

Op 1 oktober 2015 zijn er 21 contractwijzigingen afgesloten met daarin opgenomen 132 VTW's, voor een bedrag van [REDACTED] (zie bijlage L van VTR). 13 VTW's zijn nog niet gesloten en verwerkt in een contractwijziging. Een deel van de VTW's is veroorzaakt door tegenstrijdigheden in het contract of zaken die

Datum
30 november 2015

Ons kenmerk
RvdR/2016/699

Bijlage(n)
2

art.10,2,b

ontbraken in het contract. Daarnaast zijn er veel vervuilingen aangetroffen in het gebied die gesaneerd zijn. De VTW's waarbij de grootste kosten gemoeid zijn, de maaiveldafwijking, thermisch gereinigde grond niet in de terpen en het verwijderen van halfverharding op de bestaande dijkkring 23.

Datum

30 november 2015

Ons kenmerk

RvdR/2016/699

Bijlage(n)

2

Beheer en onderhoud

Na oplevering van de Noordwaard blijven vier beheerders actief in de Noordwaard:

- Gemeente Werkendam beheert met name de wegen en bruggen, bebording;
- Waterschap Rivierenland beheert de primaire kering en het griend, de hoge kades en de landbouwpoldergemalen;
- Rijkswaterstaat WNZ beheert het doorstroomgebied, waaronder de laagbekade polders, gemalen en windwatermolentjes, boothellingen, vleermuizenkasten, de in- en uitstroombuigen en instroomdrempel;
- Bewoners/eigenaren beheren hun particuliere bezit.

Middels een beheer- en onderhoudsplan zijn de afspraken over beheer en onderhoud na realisatie vastgelegd. Alle beheerders hebben een instemmingsverklaring getekend en de objecten in beheer genomen maar er staat bij elke beheerder nog wel restpunten open welke onderdeel uitmaken van de restpuntenlijst.

Budget

Voor het project is in het scopeformulier een taakstellend budget van [REDACTED] gereserveerd. Sinds de H2 2011 rapportage wordt enkel nog over het uitvoeringsbudget van [REDACTED] gerapporteerd omdat het vastgoedbudget separaat geadmistreerd wordt door RvdR vastgoed. Het project wordt volgens de prognose binnen de financiële kaders opgeleverd; [REDACTED]. Dit is inclusief de nog uit te voeren restpunten voor Finale Kwijting met een financiële omvang van ca. [REDACTED].

art.10,2,b

Dit is inclusief de [REDACTED] toegezegde externe financiering voor de Hilpolders. De € [REDACTED] toegezegde KRW-gelden zijn via budgetoverheveling door het programma Ruimte voor de Rivier geïnd.

Bij Finale Kwijting zal ook gerapporteerd worden over het vastgoed budget.

Planning

Alle mijlpalen zijn verlaat t.o.v. de adviesnota SNIP-3, met name de Raad van State uitspraak voor het RIP is ruim een jaar later geworden. Belangrijkste oorzaak is dat de Raad van State niet binnen de maximale termijn uitspraak deed.

In de scope voor de realisatiefase is bepaald dat de maatregel in december 2015 de mijlpaal veiligheidsniveau bereikt zou worden, dit was tijdig en reeds het geval op 1 oktober 2015. Enkel de bevestiging van Deltares is nog niet ontvangen waarmee de mijlpaal nog niet bevestigd is, dit wordt verwacht in Q1 2016. Indertijd zijn geen afspraken gemaakt over de mijlpalen Oplevering en Finale Kwijting. De mijlpaal oplevering is in Q1 2016 voorzien, direct na de bevestiging van de mijlpaal waterveiligheid, en de mijlpaal Finale Kwijting in juli 2016.

RWS BEDRIJFSINFORMATIE

Programmabureau Ruimte
voor de Rivier

Restpunten tot finale kwijting

Er zijn een aantal restpunten welke helder zijn belegd (zie bijlage) met als belangrijkste (bedragen ex. BTW):

- Met WS dienen ten aanzien van de half verharding op de kades en de buitendijkse op- & afritten nog nut, noodzaak en kosten bepaald te worden (restpunten B12+O&O10+O&O11; ca. [redacted] euro)
- Afronden VTW's met opdrachtnemer (restpunt C10; ca. [redacted] euro)
- Erosiebudget beleggen bij RWS WNZ (restpunt O&O15; ca. [redacted] euro)
- Afronden mijlpaal waterveiligheid na toetsing Deltares (restpunt Wa1; [redacted] euro)
- Tennet dient zakelijke rechten te vestigen alvorens POS afgerekend kan worden (restpunt KL4)
- Aanvullende afspraken met eindbeheerders (restpunten O&O17+27+31+36; ca. [redacted] euro)
- Data aam RWS WNZ aanleveren (restpunten B10+11; [redacted] euro)
- Afronden RIP (restpunt RIP1; ca. [redacted] euro)
- Kadastrale percelen vaststellen (restpunt Ka2; ca. [redacted] euro)

Datum
30 november 2015

Ons kenmerk
RvdR/2016/699

Bijlage(n)
2

art. 10,2,b

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Rijkswaterstaat Ruimte voor de Rivier

Bijlagen:

- Voltooiingsrapportage behorende bij Mijlpaal Oplevering d.d. 13 november 2015
- Restpuntenlijst d.d. 25-11-2015

Autorisatie				
Autorisatie	Functie	Naam	Handtekening	Datum
Opsteller	Manager Projectbeheersing	[Redacted]	[Redacted]	30/11/15
Vrijgave	Realisatiemanager West			30/11/15
Vrijgave	Directeur Realisatie			30/11/15
Vaststellen	Programmadirecteur			30/11/2015

Versie	Wijzigingen Voltooingsrapportage	Datum
0.1	Eerste conceptversie ter bespreking MT	25-08-2015
0.2	Conceptversie ter toetsing projectteam Ruimte voor de Waal	07-09-2015
0.3	Toetsing projectteam Ruimte voor de Waal en voortoets RvdR verwerkt	1-10-2015
1.0	Ter toetsing aan RvdR, Gate review	6-10-2015
1.1	Toetscommentaar RvdR verwerkt	4-11-2015
2.0	Definitieve versie	13-11-2015

Colofon

Uitgegeven door: Projectbureau Noordwaard

Informatie: [Redacted]

Telefoon: 06-[Redacted]

Status: Definitief

Voorwoord

Deze voltooiingsrapportage rondt de werkzaamheden van het project Ontpoldering Noordwaard af. Belangrijk daarbij is dat de hoogwaterveiligheid is gerealiseerd conform de PKB Ruimte voor de Rivier, namelijk 30 cm Gorinchem voor eind 2015. De tweede hoofddoelstelling Ruimtelijke kwaliteit voldoet ook aan de gestelde ambities; het Q-team van Ruimte voor de Rivier is tevreden over het resultaat.

Op 1 oktober heeft de oplevering door de aannemerscombinatie plaatsgevonden conform contractdatum; op hetzelfde ogenblik heeft Rijkswaterstaat Ruimte voor de Rivier het gebied overgedragen aan de drie toekomstig beheerders: Rijkswaterstaat WNZ, gemeente Werkendam en waterschap Rivierland. Op 12 oktober wordt het projectgebied in gebruik genomen door de minister in aanwezigheid van de bewoners en agrariërs. Sleutelwoorden daarbij zijn: strak proces, gezamenlijke ambitie en - vooral - onderling vertrouwen.

Dit document beschrijft welke werkzaamheden zijn afgerond en verwijst daarvoor naar de bewijsstukken. De resterende werkzaamheden, bv. restpunten van de aannemer en de administratieve afhandeling van het project, worden ook beschreven.

Binnen Ruimte voor de Rivier worden drie mijlpalen gehanteerd rond de afronding van projecten: mijlpaal waterveiligheid, mijlpaal oplevering en mijlpaal finale kwijting. De eerste twee mijlpalen kunnen bij dit project gelijktijdig worden genomen (30 november 2015), de laatste mijlpaal wordt pas genomen na het einde van de onderhoudstermijn van de aannemer (oktober 2016).

Van dit document is een eindconcept opgesteld dat ter toetsing wordt aangeboden aan programmabureau Ruimte voor de Rivier, het toetscommentaar is in deze versie verwerkt. Voorafgaand aan de mijlpaal is een gate review uitgevoerd door collega's van Rijkswaterstaat. De uitkomst van deze gate review is dat het project op alle aspecten gereed is voor de mijlpaal oplevering, uitgezonderd de Deltares toets. Voor de mijlpaal finale kwijting wordt een update gemaakt, waarschijnlijk in de vorm van een addendum.

Als projectteam zijn we trots op de succesvolle afronding van dit project. We hebben dit niet alleen voor elkaar gekregen, samen met onze voorgangers (actief vanaf 2003), samen met het programma Ruimte voor de Rivier (professioneel en gericht op samenwerking), samen met de toekomstig beheerders (met ons enthousiast voor het project). En in zekere zin ook samen met de bewoners van het gebied - ons werk heeft een enorme impact gehad op hun directe leefomgeving. Eerst de onzekerheid tijdens de planstudie, vervolgens het gedoe tijdens de vastgoedonderhandeling en als klap op de vuurpijl de overlast door de werkzaamheden.

We hebben het gebied met een gerust hart overgedragen aan de toekomstig beheerders die zich de afgelopen tijd daarop grondig hebben voorbereid. Het komende jaar zijn we nog beschikbaar voor vragen; de jaren daarna houden we de ontwikkeling op persoonlijke titel nauwlettend in de gaten!

Inhoud

Leeswijzer	6
1.1 Projectgegevens	7
1.2 Projectopdracht - Scope.....	7
1.3 Projectresultaat – samenvatting van gerealiseerd resultaat	8
1.3.1 Decharge	8
1.4 Besluitpunten	8
Hoofdstuk 2 Hoofddoelstellingen.....	10
2.1 Waterveiligheid.....	10
Taakstelling	10
Innovatieve kering	11
Steurgatdijk	11
2.2 Ruimtelijke Kwaliteit.....	11
2.3 Belangen agrariërs en bewoners	12
2.4 KRW en Hilpolders	13
2.5 Openstaande verplichtingen SNIP-3	13
Hoofdstuk 3 Werkprocessen	14
3.1 Omgeving - bewoners	14
3.2 Ruimtelijke Ordening	14
3.3 Wet en Regelgeving	15
3.4 Beheerdersacceptatie en oplevering	15
3.5 Beheer & Onderhoud en verpachting	16
3.5.1 RWS WNZ	16
3.5.2 Gemeente Werkendam	17
3.5.3 Waterschap Rivierenland.....	18
3.5.4 Droge laag bekade polders	18
3.5.5 Staatsbosbeheer	18
3.6 Vastgoed	18
3.6.1 Schadeafhandeling	19
3.7 Grond.....	19
3.8 Kabels en Leidingen	20
3.8.1 Afronding POS-en	21
3.9 Draaiboek Hoogwater	21
3.10 Contract.....	22
3.10.1 EMVI	22
3.10.2 Betaling termijnen.....	22
3.10.3 Restpunten.....	23
3.10.4 Contractwijzigingen en VTW's	23
3.10.5 Opleverdossier.....	23
3.10.6 Af te ronden contracten	23
3.10.7 SCB.....	24
3.11 Veiligheid	24
3.11.1 Veiligheidsinspecties.....	24

3.11.4 (bijna)ongelukken	24
3.12 Conditionering	25
3.12.1 Archeologie	25
3.12.2 NGE.....	25
3.12.3 Ecologie	25
3.13 Gehanteerde kaders	25
3.14 bestuurlijke samenwerking	25
Hoofdstuk 4 Projectbeheersing	26
4.1 Risico's	26
4.2 Tijd	27
4.3 Financiën	28
4.3.1 Financiering derden en opbrengsten	28
4.3.2 Budget en prognose eindstand.....	30
4.3.3 Subsidies en	33
4.4 Organisatie	34
4.4.1 Organisatie tot Finale Kwijting	34
4.4.2 Materiele zaken	34
4.5 Kwaliteitsmanagement	34
4.6 Archief.....	35
Hoofdstuk 5 Relevante documenten	36
Verslag H1-2015.....	36
31032271 Combinatie Verzoeken tot Wijziging	36
Hoofdstuk 6 Bijlagen	37
Bijlage A Proces Verbaal van Oplevering.....	37
Bijlage B Hydraulische analyse taakstelling (WAQUA en Baselinegegevens + rapportage + akkoord RvdR)	37
Bijlage C Verantwoordingsrapportage Ruimtelijke Kwaliteit.....	37
Bijlage D Overdrachtsdocument eindbeheerders.....	37
Bijlage E Restpuntenlijst.....	37
Bijlage F Plan van Aanpak oplevering – finale kwijting.....	37
Bijlage G Integraal B&O plan en raming	37
Bijlage H Statusoverzicht eigendomsoverdracht	37
Bijlage I Garantieverplichtingen	37
Bijlage J Lessons Learned	37
Bijlage K Financiën	37
Bijlage L Wijzigingenoverzicht (VTW + CW)	37
Bijlage M Risicodossier	37
Bijlage N Rapportages van voorgaande Gate Reviews	37
Bijlage O Overdrachtsdossier aan toekomstig eindbeheerder.....	38
Bijlage P Overzicht afspraken met Stakeholders	38
Bijlage Q Scopeformulier	38
Bijlage R Stand POS'en	38
Bijlage S Actieplan hoogwater winter 2015-2016.....	38

Leeswijzer

Voorliggende voltooiingsrapportage (vanuit het MIRT spelregelkader ook eindverslag genoemd) heeft 2 hoofddoelen, namelijk het weergeven van:

- de verantwoording van het aanlegproces, de behaalde hoofddoelstelling t.a.v. waterveiligheid en ruimtelijke kwaliteit, de gerealiseerde scope en het verloop in de tijd.
- de financiële verantwoording over de totale projectkosten, exclusief vastgoed.

De **scope** van deze voltooiingsrapportage omvat de periode van het **SNIP-3 besluit tot en met Overdracht** van het project Ontpoldering Noordwaard.

In de rapportage wordt regelmatig verwezen naar een restpuntnummer, dit betreft de restpuntenlijst opgenomen in bijlage E1. Deze bijlage beschrijft alle werkzaamheden die het projectteam nog moet doen tot finale kwijting. Een van de restpunten is de restpuntenlijst met CNW, de restpunten met CNW zijn niet opgenomen in bijlage E. Een groot deel van deze punten zal op 30 november zal zijn afgehandeld.

Deze voltooiingsrapportage is geschreven ter voorbereiding van de mijlpaal Waterveiligheid en mijlpaal Oplevering, beide gepland op 30 november 2015. Voor de mijlpaal Finale Kwijting, gepland na het einde van de onderhoudstermijn door de opdrachtnemer in oktober 2016, zal van dit document een update worden geschreven (waarschijnlijk in de vorm van een addendum).

De **meetdatum** voor alle gegevens in de rapportage is **4-11-2015**, tenzij anders aangegeven.

Dit document is geschreven voor interne doeleinden; uit oogpunt van efficiëntie is er slechts een beperkte redactieslag toegepast.

Hoofdstuk 1: projectresultaat

1.1 Projectgegevens

Identificatie	Omschrijving
Naam project	Ontpoldering Noordwaard
Projectomschrijving	Planologische Kern Beslissing Ruimte voor de Rivier (M-10): Ontpoldering Noordwaard
Projectfase	Realisatie
Budget (excl. IK's)	
Projectnummers SAP	P. 1050
Opdrachtgever	Programma Ruimte voor de Rivier, namens deze
Realisator	Rijkswaterstaat Realisatieteam West, namens deze

1.2 Projectopdracht - Scope

De opdracht voor het projectteam Noordwaard is in het scopeformulier (bijlage Q beschreven). Het scopeformulier verwijst grotendeels door naar de documenten zoals opgeleverd bij het SNIP-3 besluit, vandaar dat in deze voltooiingsrapportage ook geregeld naar de SNIP-3 documenten wordt verwezen. In dit hoofdstuk wordt kort de scope herhaald, in hoofdstuk 2 wordt aangegeven hoe aan de hoofddoelstellingen gedaan is. In hoofdstuk 4.2 en 4.3 wordt aangegeven hoe invulling is gegeven aan de tijd en geld doelstellingen.

Als gevolg van klimaatveranderingen wordt in het riviereengebied in de toekomst niet meer voldaan aan de veiligheidseisen.

In de PKB Ruimte voor de Rivier is het beleid vastgelegd om de veiligheid in het rivierensysteem te verhogen. Hierin is besloten om anders met de rivier en veiligheid om te gaan door niet alleen de dijken telkens te verhogen maar om nu ook de rivier meer ruimte te geven voor het afvoeren van water bij hoge waterstanden. Ontpoldering Noordwaard is een van de maatregelen van het programma Ruimte voor de Rivier. Voor de maatregel Ontpoldering Noordwaard zijn in de Nota van toelichting bij de PKB de volgende doelstellingen geformuleerd:

1. Het op peil brengen van de veiligheid door het leveren van een bijdrage aan de waterstanddaling bij Gorinchem met 30 cm. Dit is de hoofddoelstelling van het project. De hydraulische taakstelling voor de maatregel Ontpoldering Noordwaard is tenminste 0,30 meter waterstanddaling op rivierkilometer 955 bij Gorinchem. Bovendien geldt dat de herinrichting niet mag leiden tot een grotere opstuwung bij de Amer dan berekend ten tijde van het opstellen van de PKB Ruimte voor de Rivier;
2. Bijdragen leveren aan de ruimtelijke kwaliteit van het riviereengebied. Deze tweede doelstelling van ruimtelijke kwaliteit is vertaald in een aantal randvoorwaarden (zie bijlage C verantwoordingsrapportage Ruimtelijke Kwaliteit) waarbinnen de Ontpoldering Noordwaard moet worden uitgevoerd.

Daarnaast is expliciet beschreven dat rekening moet worden gehouden met belangen van:

- Agrariërs om hun mogelijkheden te bieden voor duurzaam perspectief;
- Bewoners die in de Noordwaard willen blijven wonen

Het plangebied omvat zowel de polder Noordwaard als het gebied ten zuidwesten hiervan (de "Hilpolders"). Het totale plangebied heeft een oppervlakte van circa 4.450 hectare en ligt direct ten zuiden van de Nieuwe Merwede. Aan de zuidzijde van het plangebied ligt de Brabantse Biesbosch en het Nationaal Park De Biesbosch. Hiervan ligt ongeveer 2.000 hectare binnendijs en wordt beschermd door dijkkring 23.

Bijna de gehele Noordwaard verandert door het project van een binnendijs gebied in een buitendijs gebied. Als gevolg van de ontpoldering krijgt het gebied een functie bij het afvoeren van rivierwater tijdens hoge rivierwaterstanden (vanaf waterstanden boven 2,00 m + NAP op de Nieuwe Merwede). De primaire waterkeringen worden daarvoor plaatselijk verlaagd of verwijderd. Door open verbindingen met zowel het Gat van de Noorderklip aan de zuidwestzijde en de Nieuwe

Merwede aan de noordzijde komt de ontpolderde Noordwaard ook onder invloed van de dagelijkse getijdenwerking. Het ontpolderen van de Noordwaard levert een grote bijdrage in het verlagen van de toetspeilen bij Gorinchem.

De werkprocessen zijn uitgevoerd conform het Plan van Aanpak 2 (d.d. 22-06-2011, RR01.006970).

Zie voor de volledige scope het Scopeformulier Ontpoldering Noordwaard (RR01.000766). Dit scopeformulier is op 6 januari 2010 ondertekend. Scopewijzigingen zijn middels halfjaarrapportages (H-rapportages) aan Ruimte voor de Rivier gerapporteerd en middels de H-gesprekken- en verslagen geaccordeerd.

1.3 Projectresultaat – samenvatting van gerealiseerd resultaat

Het project is gerealiseerd door de Combinatie Noordwaard (CNW) (een combinatie van Boskalis, Martens en van Oord, van Hattem en Blankevoort en van Kessel) van Q4 2010 t/m Q3 2015. Het project is conform de projectopdracht afgerond. Dit document vormt daarvan de onderbouwing. De hoofddoelstellingen zijn onderbouwd in paragrafen 2.1 tot en met 2.3, alle wijzigingen zijn opgenomen in bijlage L. De scopewijzigingen zijn opgenomen in hoofdstuk 4.3.1. In de verslagen van H-gesprekken en de opdrachtbrief zijn geen aanvullende afspraken gemaakt bovenop het scopeformulier.

De scopewijzigingen betreffen enkel toevoegingen om betere invulling te geven aan de hoofddoelstellingen.

Alle verplichtingen uit het scopeformulier en de Samenwerkingsovereenkomst (SOK) zijn nagekomen blijkt uit een check van het projectteam. Zoals uit de review (RR01.077574) op het scopeformulier blijkt zijn er geen openstaande acties (Bijlage Q).

1.3.1 Decharge

Het project Ontpoldering Noordwaard is op 1 oktober 2015 opgeleverd door de aannemer en op hetzelfde moment Overgedragen aan de drie toekomstig eindbeheerders (aan de particulieren was al in eerder stadium opgeleverd). Het projectteam wordt eind 2015 grotendeels opgeheven, enkel het IPM-team en enkele ondersteuners blijven over. Tot het moment van finale kwijting blijft het projectteam tweewekelijks bijeenkomen. Na afronding van alle restpunten zal ten behoeve van de finale kwijting een update van deze voltooiingsrapportage (waarschijnlijk in de vorm van een addendum) worden geschreven met een verantwoording over zaken die van oplevering tot finale kwijting zijn afgerond. Tevens zal dan decharge van het projectteam worden aangevraagd.

1.4 Besluitpunten

Aangegeven is welke mijlpalen volgens de realisatiemanager Ontpoldering Noordwaard bereikt zijn. Hierover kan de Opdrachtgever de volgende besluiten nemen.

Te nemen besluiten

- Vaststellen voltooiingsrapportage art. 10,2,b
- Aanhouden van prognose eindstand van [redacted] tot finale kwijting, per mijlpaal oplevering [redacted] teruggeven aan Ruimte voor de Rivier.
- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]
- Het projectteam streeft naar [redacted] Voor deze datum wordt door het projectteam en het programmabureau beoordeeld of [redacted]

Reeds genomen besluiten

- RVR neemt het helpen van de gemeente Werkendam in de bestemmingsplanprocedure begin 2017 als restpunt over van Noordwaard (RR01.079134, restpunt RIP 2). Daarnaast zal GWD voor [redacted] Euro vergoed worden door RWS voor de schade aan de Bandijk als gevolg van kabelwerkzaamheden door Enexis (restpunt O&O 4). Het is gebleken dat nog niet alle locaties in de Noordwaard bereikbaar zijn voor de brandweer. Afgesproken is daarom dat GWD alle ontbrekende bluswatervoorzieningen realiseert en RWS betaalt voor

de aanleg haar aandeel van [redacted] aan GWD (restpunt O&O 5). Ook zal RWS bijdragen aan de aanleg van een zgn. droge leiding onder de Kroonbrug t.b.v. bluswatervoorziening. Kosten voor aanleg zijn nog niet bekend (restpunt O&O 30). Tot slot zal RWS RVR vanaf het kruispunt Bandijk tot en met de primaire kering, aan de oostzijde van de Steurgat, een afwatering aanbrenge(n). Geraamde kosten zijn [redacted] Euro. WSRL heeft al ingestemd met de ligging van de afwatering (restpunt O&O 27).

Tot slot biedt RWS de benodigde mankracht vanuit het projectteam aan de gemeente t.b.v. de kennis die nodig is om de correcte planologische inpassing uit te voeren.

- Op diverse locatie in de Noordwaard kan onder dagelijks omstandigheden erosie optreden - de risicogebieden zijn in kaart gebracht. Vooraf is niet goed te voorspellen of er daadwerkelijk erosie optreedt. In overleg met RWS-WNZ stelt het projectteam voor [redacted]

[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]

- Door de ontpoldering is de waterstands daling in de slotgracht bij fort Steurgat toegenomen. Een gemaal is noodzakelijk om het waterpeil op hoogte te houden. WSRL plaatst het gemaal, RWS draagt 50% bij, kosten zijn geraamd op [redacted] Euro (restpunt O&O 10). Daarnaast zal RWS bijdragen in de kosten die WSRL moet maken voor het plaatsen van schotbalken. Deze beheertaak zou in eerste instantie door GWD worden uitgevoerd. Nu dit overgedragen is naar WSRL zal het budget beheerkosten voor GWD met [redacted] Euro worden verlaagd. Geraamde kosten zijn in totaal [redacted] Euro (restpunt O&O 17). De derde toezegging aan WSRL is de bijdrage in de kosten van aanleg van op- en afritten buitendijks en de nodige aanleg van halverharding op diverse tracés. Totale raming is [redacted] Euro, echter met WSRL is afgesproken dat met eerst nut en noodzaak van genoemde aanleg aantoot (restpunt O&O 11). Totale financiële toezegging aan WSRL bedraagt ten hoogste [redacted]

Hoofdstuk 2 Hoofdoelstellingen

2.1 Waterveiligheid

Taakstelling

De hydraulische eindtoets levert een waterstanddaling op van 30,1 cm. Daarmee voldoet de maatregel aan de taakstelling van 30 cm bij Gorinchem (km 955) zoals beschreven in het scopeformulier SNIP 5 Bijlage 1 – (scopeformulier partieel SNIP5 Ontpoldering Noordwaard-RVR NW-091593). Deze eindtoets is nog niet goedgekeurd door Deltares. Deltares is op 24 september gestart met toetsen en uiterlijk 5 november gereed. Conform afspraak in het H-gesprek dd. 13-7-2015 staat dit de mijlpaal oplevering niet in de weg (het projectteam heeft conform scope de waterveiligheid aangetoond). Het gaat er namelijk om dat er voldoende vertrouwen is dat de waterveiligheidsdoelstelling voor eind 2015 is behaald.

Dat vertrouwen is er omdat door het projectteam in de rapportage aannemelijk is gemaakt dat de wijzigingen geen negatief effect hebben op de doelstelling hoogwaterveiligheid. Conform het plan van aanpak 1 ([RvdR/2010/0900](#)) zou dit volstaan (mede vanwege de risico's), maar op verzoek van Ruimte voor de Rivier is toch een hydraulische berekening uitgevoerd. De stukken zijn door Ruimte voor de Rivier getoetst en ter toetsing voorgelegd aan Deltares.

De ervaring leert inmiddels dat de toetsing door Deltares veel tijd kost en veel vragen oplevert. Het projectteam heeft dit risico proberen te beperken door een uitgebreide rapportage te schrijven en alle stukken tijdig aan te leveren. Probleem is dat Deltares, anders dan het Q-team, pas aan de slag wil als alle documenten definitief zijn. De laatste as-built tekeningen komen pas na de eerste toetsing door Deltares, Ruimte voor de Rivier checkt of er geen significante afwijkingen zijn tussen de gebruikte ontwerptekeningen en de as-builttekeningen. Het risico blijft echter dat er niet tijdig een positief oordeel van Deltares is. Naar het oordeel van de projectmanager betreft dit geen inhoudelijk probleem (anders was het immers al uit de toetsing van het team zelf gekomen), maar een communicatief probleem. M.a.w. de Noordwaard hoeft hierdoor niet te worden aangepast, er is alleen afstemming nodig met Deltares.

Voor het bepalen van het hydraulisch effect van de maatregel Ontpoldering Noordwaard dient een strikte methodiek gevolgd te worden om te garanderen dat de berekende waterstandsverlaging in 2015 vergelijkbaar is met de waterstandsverlaging op basis waarvan destijds (in de PKB-periode) de hydraulische taakstelling voor Noordwaard afgeleid is. De volgende uitgangspunten zijn met de PDR afgesproken rond de methodiek voor het bepalen van de hydraulische effectiviteit van de Noordwaard:

1. De basis van de methodiek is de keuze om alleen ontwerpaspecten aan te passen in de schematisatie die het gevolg zijn van ingrepen die in het gebied zijn uitgevoerd;
2. Fouten in de schematisatie die eerdere fasen van het project gemaakt zijn, en dus ook in de SNIP3 schematisatie zaten, worden niet aangepast. Dat geldt voor fouten met een mogelijk positief als negatief effect;
3. Afwijkingen van het BASELINE-protocol voor het schematiseren van rivierkundige maatregelen worden niet gecorrigeerd;
4. De SNIP3 schematisatie (door de toenmalige Staatsecretaris van Verkeer en Waterstaat vastgesteld in 2010 als onderdeel van het inrichtingsplan) is leidend, alleen wijzigingen die na SNIP3 zijn doorgevoerd zijn in de modelschematisatie van de eindtoets verwerkt.

Voor punt 4 betekent dit dat het voor de maatregel Ontpoldering Noordwaard gaat om de doorrekening van de SNIP3-schematisatie, gecorrigeerd voor de interventiewaarde vegetatie en de hoogte van de daadwerkelijk in het veld gerealiseerde objecten, zoals de kades en de terpen (as-built). Waar geen werkzaamheden zijn uitgevoerd blijft de SNIP3 schematisatie ongewijzigd.

In de toelichting op het Rijksinpassingsplan (RIP) staat: 'In de PKB Ruimte voor de Rivier is gesteld dat ongewenste opstuwing op de Amer moet worden beperkt. Als deze opstuwing beperkt kan blijven, zijn dijkversterkingen rond Geertruidenberg en de rivier de Donge waarschijnlijk niet noodzakelijk'. In de PKB is opgenomen dat de opstuwing van de Amer ongeveer 15 cm mag bedragen. Met de SNIP-3 berekeningen is aangetoond dat er 15,2 cm opstuwing plaatsvindt, dit is getoetst door RvdR en akkoord bevonden. Zie de tekst in Voortgangsrapportage (VGR) 15: 'Gelijktijdig met de projectbeslissing voor de ontpoldering Noordwaard komt de kadeverlaging Biesbosch te vervallen. In de PKB was deze kadeverlaging bedoeld om mogelijke opstuwing, veroorzaakt door de maatregel Noordwaard, te reduceren. Met het huidige ontwerp van de Noordwaard treedt deze opstuwing niet op, waardoor de maatregel kadeverlaging Biesbosch kan komen te vervallen. De vrijkomende € [] blijft beschikbaar binnen het programmabudget voor Ruimte voor de Rivier.'

Interventiebeeld en streefbeeld vegetatie

De hydraulische som is gebaseerd op de definitieve situatie, nadat alle vegetatie volgroeid is conform het vegetatieplan. In de Noordwaard is de vegetatie eis zo streng dat het streefbeeld (vrijwel) gelijk is aan interventiebeeld. Voor het berekenen van de hydraulische taakstelling is daarom gebruik gemaakt van het interventieniveau van de vegetatie (de maximale vegetatiebedekking die wordt geaccepteerd zonder tekort te doen aan de hoogwaterveiligheids doelstelling). Omdat het streefbeeld (vrijwel) gelijk is aan het interventiebeeld zijn afspraken gemaakt met de beheerder van het doorstroomgebied. Dit is beschreven in het vegetatiebeheerplan. Hierin is beschreven aan welke eisen de vegetatie moet voldoen in het winterhalfjaar. Deze eisen zijn de basis voor het Onderhoudscontract dat de beheerder heeft afgesloten met de onderhoudsaannemer. De vegetatie-interventiekaart is de vigerende kaart.

Tijdelijke effecten

Vanaf 1 oktober is er eerst nog een tijdelijke situatie:

- De vegetatie is nog niet volgroeid, hierdoor is er minder ruwheid in het gebied, dit heeft een (groot) positief effect op de taakstelling, dit duurt nog zeker één, mogelijk twee jaar.
- De kades en primaire kering hebben nog zettingstijd nodig, dit heeft een (klein) negatief effect op de taakstelling, duur van de zetting wisselt per locatie en neemt met de tijd af. Uit toetsen blijkt dat wordt voldaan aan de eisen, namelijk:
 - o de overlaten in hoge kaden en de drempel aan de zijde van de Merwede vanaf het moment van oplevering tot en met de eerst 25 jaar na oplevering in absolute hoogte niet meer dan 10 cm mag afwijken van de ontwerphoogte zoals vastgelegd in het realisatiecontract.
 - o de bovenzijde van de overlaten in hoge kaden en de drempel mogen, door het totaal van zetting, klink en ander oorzaken van bodemdaling, in de eerste 25 jaar oplevering niet meer zakken dan 10 cm.
 - o de bepaalde absolute hoogte en te verwachten zettingen moeten bepaald zijn met een betrouwbaarheid 90% (maximale kans op onder- of overschrijding van 5%)

Innovatieve kering

Aan de polderzijde van Fort Steurgat is een nieuwe primaire kering aangelegd. Om het uitzicht van de bewoners van het fort zo min mogelijk aan te tasten is de binnenzijde van de kering met een flauw talud van 1:15 aangelegd. Daarnaast is de buitenzijde van de kering voorzien van griend, hierdoor kon de kering ca 70cm lager worden uitgevoerd.

De toevoeging van griend aan de primaire waterkering is een innovatieve maatregel, die in de Noordwaard voor het eerst in Nederland wordt toegepast. Om de kering met griend te toetsen is door Deltares (in opdracht van RWS) een toetsmethode ontwikkeld die per brief op 15 april 2014 (RR01.078838) door Expertise Netwerk Waterveiligheid (ENW) is goedgekeurd als toetsing van specifiek de grienddijk Fort Steurgat. Waterschap Rivierenland is sterk betrokken geweest bij het ontwerp van de grienddijk, het opstellen van de toetsmethode en het advies van ENW. Tot slot is het waterschap op 1 oktober 2015 akkoord gegaan met de de primaire kering door acceptatie van de overdracht en heeft deze in beheer genomen.

De kades en primaire kering zijn nog niet uit zetting. Dit proces loopt de komende jaren nog door. Middels zettingscurven is aangetoond dat alle kaden (op 2 na) zetten zoals verwacht en de contractuele hoogte zullen bereiken. De twee afwijkende kaden zijn in de schematisatie opgenomen als afwijking op de oorspronkelijke schematisatie.

Steurgatdijk

Bij de tweede toetsing van de primaire waterkeringen (2005) is gebleken dat de Steurgatdijk, die onderdeel uitmaakt van de toekomstige dijkkring 23 op deeltrajecten, niet aan de wettelijke normen voldoet. De dijkverbetering viel aanvankelijk buiten de scope van het project. Om procedures efficiënt te kunnen doorlopen en uit het oogpunt van omgevingshinder is de dijkverbetering in het planstudieproces van de Noordwaard opgenomen (NW 09104), dit is de scopewijziging zoals opgenomen in VGR 12. In overleg met Waterschap Rivierenland (WSRL) zijn de contracteisen voor de Steurgatdijk opgenomen in het contract. CNW heeft gedurende de realisatie werkplannen en definitieve ontwerpen opgesteld en ter goedkeuring voorgelegd aan WSRL. WSRL is na afstemming akkoord gegaan met de realisatie van de huidige Steurgatdijk. WSRL is akkoord gegaan met de gerealiseerde kering en heeft de primaire kering op 1 oktober 2015 in beheer genomen.

2.2 Ruimtelijke Kwaliteit

Het Inrichtingsplan is door de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat begin 2010 vastgelegd in de SNIP3 beslissing, op basis van een ontwerpvisie die middels een interactief ontwerpproces tot stand is gekomen. Het Inrichtingsplan is planologisch vastgelegd in het Rijksinpassingsplan. Door aanleg conform dit Inrichtingsplan wordt aan de Ruimtelijke Kwaliteitsdoelstelling voldaan.

Is de opdracht ten aanzien van Ruimtelijke kwaliteit die in het scopeformulier is beschreven behaald? In het doorstroomgebied dat diagonaal in de Noordwaard ligt, is ruimte gecreëerd voor getijdendynamiek, die van uit het zuidwesten het gebied binnen komt. Hiervoor is het stelsel van kreken weer in ere hersteld. De gorskreken geven over een groot oppervlak ruimte aan deze dynamiek. De boskreken zijn omzoomd door oobos, waarbij de boomkruinen over het water gaan reiken en 'tunnels' ontstaan, die kenmerkend zijn voor de Biesbosch. De cultuur invloeden zijn vooral zichtbaar in de hoog bekeade polders, die aan weerszijden van het doorstroomgebied liggen. Hierin staat de landbouw centraal.

De Noordwaard is aantrekkelijk voor recreanten. Om rust en ruimte in het gebied te waarborgen is de recreatie gezoneerd. Aan de randen van de Noordwaard zijn twee toegangspoorten tot het gebied gecreëerd: het recreatieknooppunt Spieringsluis in het westen, en de recreatiepoort Werkendam in het oosten. Hiervandaan kan gestruind, gefietst, en gevaren worden. De routes voeren niet dicht langs bebouwing. Het doorstroomgebied is recreatie arm. In het westen sluit de Noordwaard aan op het Natuurontwikkelingsgebied en de Hilpolders. Van daaruit is het mogelijk per pont over te steken naar de Kop van 't Land, op het Eiland van Dordrecht.

De dijkkring die oorspronkelijk rond de gehele Noordwaard lag, is nu dicht langs Fort Steurgat komen te liggen. Er is een innovatieve oplossing gekozen voor de waterkering door de toepassing van griend als onderdeel van de waterkering. Hierdoor kon de waterkering lager uitgevoerd worden dan bij een traditionele oplossing. Ook is een flauw binnentalud gerealiseerd. Door beide maatregelen is het fort minder opgesloten achter de kering en is de verbinding van het fort met het omliggende land zo goed mogelijk in stand gehouden.

Tijdens realisatie is één wijziging doorgevoerd die houdt hebben met Ruimtelijke Kwaliteit ten opzichte van SNIP-3. De Bandijk is op verzoek van de programmadirectie opgehoogd tussen de primaire kering en brug 1 en tussen brug 1 en brug 2 om beter invulling te kunnen geven aan de Ruimtelijke Kwaliteitsdoelstelling.

In november 2013 hebben de Programmadirectie Ruimte voor de Rivier (RvR) en het Q-team (adviserend orgaan t.a.v. Ruimtelijke Kwaliteit voor RvR) op uitnodiging van het Projectteam Ontpoldering Noordwaard de Noordwaard bezocht. Tijdens dit uitvoeringsbezoek is de tot dan toe zichtbare invulling van ruimtelijke kwaliteit beoordeeld. Het Q-team heeft bij dit bezoek (opnieuw) geconcludeerd dat de Noordwaard de potentie heeft het vlaggenschip van Ruimte voor de Rivier te worden. Daarnaast heeft het Q-team suggesties gedaan t.a.v. enkele objecten (waaronder de kreekbruggen en Bandijk) en de inzet van de architecten van de teams van de opdrachtnemer en Rijkswaterstaat.

In maart en juli 2015 heeft het Q-team twee opleveringsbezoeken gebracht aan de hand van de concept verantwoordingsrapportage, deze bezoeken zijn positief verlopen. De aandachtspunten zijn verwerkt in de definitieve verantwoordingsrapportage (zie bijlage C).

Het behouden van de ruimtelijke kwaliteit is met name belegd bij Rijkswaterstaat West-Nederland Zuid en geborgd middels het beheerplan (bijlage G3).

2.3 Belangen agrariërs en bewoners

In het scopeformulier is opgenomen dat rekening moet worden gehouden met belangen van:

- Agrariërs om hun mogelijkheden te bieden voor duurzaam perspectief;
- Bewoners die in de Noordwaard willen blijven wonen

Hieraan is invulling gegeven door agrariërs en bewoners de mogelijkheid te geven in de Noordwaard te blijven wonen en werken, afhankelijk van de situatie op een nieuwbouw terp of op een maatwerkterp. Voor de blijvende agrariërs is het uitgangspunt ingevuld dat ieder blijvende agrariër minimaal een gelijk blijvend areaal behoudt voor landbouwactiviteiten.

Duurzaam perspectief blijvende agrariërs;

- Primair evenveel areaal als voor de ontpoldering
- Bouwvlakken zijn aangelegd met maximaal 1,5 ha blouwvlak
- Neven inkomsten zijn mogelijk door de planologische mogelijkheid van 4 recreatie eenheden op een agrarische terp
- Eerste recht tot pacht voor de droge lage kade polders tegen een marktconforme prijs en een stimulans is ingebouwd in de aanbesteding voor het onderhoud van de natte lage kade polders en het intergetijdengebied.

Voor wijkende agrariërs is zoveel mogelijk als dat kan met de schadeloosstelling het aan te kopen bedrijf als vertrek punt genomen.

Daarmee is een duurzaam perspectief voor blijvende agrariërs geborgd. Voor de bewoners is voor de eigenaren van een onveilige woning altijd de optie geboden om een andere veilige woning te kopen met inbegrip van een inundatie overeenkomst of een nieuwbouw terp.

Ook tijdens de uitvoering is zeer intensief contact geweest met de bewoners; een deel van het omgevingsmanagement is neergelegd bij de opdrachtnemer, maar Rijkswaterstaat heeft hier veel energie in gestoken vanwege het belang van omgevingsaspecten in het project. In de overleggen met de opdrachtnemer (ook op directieniveau) is omgevingsmanagement zeer vaak onderwerp van gesprek geweest.

Na het sluiten van alle vastgoeddeals met de blijvende en vertrekkende bewoners en agrariërs en tijdens het realisatietraject is niet gemeten hoe bewoners zelf invulling van bovenstaande belangen hebben ervaren.

zijn bewoners blij dat ze de keuze hebben gehad dat ze konden blijven wonen als ze dat wilden. Het is wel een traject lang geweest, waarbij nu iedereen op de definitieve locatie gevestigd is er een last van hun schouders afvalt. Voor de bewoners die nieuw hebben kunnen bouwen in de Noordwaard is het een kans die ze anders nooit hadden gehad.

Door de agrariërs is de mogelijkheid om in het gebied te blijven met name aangegrepen door 'part time' boeren, de kleinere boeren zijn gebleven met voldoende perspectief, die vaak een andere baan elders hebben. Duurzaam perspectief voor echte grote agrariërs is in het gebied niet beschikbaar omdat er onvoldoende uitbreidingsperspectief is en omdat door schaalverkleining het aantal afnemers en het samenwerkingsperspectief is afgenomen. Zij hebben het duurzaam perspectief elders in het land gezocht.

2.4 KRW en Hilpolders

De eisen uit het Rijksinpassingsplan, inrichtingsplan en compensatieplan zijn onderdeel geworden van het contract met de Combinatie Noordwaard, waarmee de EHS- en KRW-doelstellingen geborgd zijn. Uit het SNIP-3 ontwerp blijkt dat er 400 hectare KRW doelstelling gerealiseerd zou worden, in de Bijlage Programma Rijkswateren 2010-2015 (pagina 304 maatregel IN20) is 250 hectare als doelstelling opgenomen. Aangezien geen noemenswaardige wijzigingen in de gerealiseerde oppervlaktes zijn opgetreden is deze doelstelling ruimschoots behaald.

In de Bestuurlijke Begeleidingscommissie is besloten om de uitvoering van de Hilpolders gelijk met de Noordwaard uit te voeren. Voor het aantrekken van additionele financieringsbronnen is de inrichting geoptimaliseerd om daarmee te voldoen aan de doelstellingen van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en de Kaderrichtlijn Water (KRW). Voor de realisatie van deze doelstellingen worden EHS- en KRW-budgetten ter beschikking gesteld. Ook Deltanatuur en de provincie Noord-Brabant hebben middelen beschikbaar gesteld voor de uitvoering en voor de ontpachtungskosten. In de Hilpolders is 22 ha KRW-doelstelling gerealiseerd (pag. 304 maatregel IN10 in de Bijlage Programma Rijkswateren 2010-2015) cf. het Rijksinpassingsplan en het contract.

Op 6 november 2013 is door Ruimte voor de Rivier aan de provincie Noord-Brabant (gedelegeerd door Provincie Zuid-Holland voor hun deel) een brief gestuurd waarin aangetoond wordt dat de Hilpolders zijn gerealiseerd op de wijze die is overeengekomen (RR01.055711). De provincie Noord-Brabant heeft per brief (RR01.058765) aangegeven in te stemmen met oplevering van de Hilpolders en het restantbedrag te betalen. In totaal is 4,2 miljoen euro subsidie door de provincie Noord-Brabant en de provincie Zuid-Holland bijgedragen.

2.5 Openstaande verplichtingen SNIP-3

In de adviesnota SNIP-3 (RR01.014590), de aanbiedingsbrief van de DG RWS aan DG Water (RR01.014600) zijn geen openstaande verplichtingen opgenomen.

Aandacht behoeven wel nog de benoemde koppelingen uit de SNIP-3 adviesnota:

- Uitvoering Hilpolders: is meegenomen in realisatie van de Noordwaard, zie 2.3.
- Sanering van de kribvakken in de Nieuwe Merwede: is niet meegenomen omdat uit het bindend advies van de Waterdienst (RR01.004693) blijkt dat Noordwaard geen of slechts een klein, aanvaardbaar risico oplevert voor het behalen van de waterkwaliteitsdoelen.
- Dijkverbetering Steurgat: is meegenomen in de realisatie, zie 2.1.

Ook is opgenomen dat in een draaiboek bij hoogwater wordt vastgelegd welke activiteiten nodig zijn bij de verschillende waterstanden, om de veiligheid voor de in het gebied aanwezige mensen te waarborgen. Zie hiervoor hoofdstuk 3.9.

Hoofdstuk 3 Werkprocessen

3.1 Omgeving - bewoners

De ontpoldering van de Noordwaard is een project met veel omgevingsaspecten. Zowel in de planstudiefase, het planologische spoor, het vastgoed traject en tijdens de daadwerkelijke uitvoering heeft een intensieve afstemming proces plaatsgevonden met de betrokken bewoners, agrariërs, toekomstig beheerders en overige belangen groepen. Dit intensieve traject heeft geleid tot een eind resultaat waarbij voortdurend de mogelijkheid is geweest tot een dialoog tussen de direct betrokkenen en Rijkswaterstaat.

De omgeving heeft het project als zeer ingrijpend en langdurig ervaren. Afhankelijk van de fase waarin het project zich bevond is direct contact gezocht met alle direct betrokkenen en belangengroepen. Gekozen is voor een mix van plenaire bijeenkomsten en 1 op 1 gesprekken, de zogenaamde keukentafel gesprekken. Met name de fase van vastgoed onderhandelingen en het toezien dat gemaakte privaatrechtelijke afspraken met Rijkswaterstaat door de aannemer van Rijkswaterstaat worden nagekomen en de afhandeling van schade heeft een behoorlijke impact gehad op de blijvende bewoners in het gebied.

Tijdens de uitvoering is het niet te voorkomen geweest dat hinder is ontstaan voor de direct betrokkenen. Het feit dat de aannemer van Rijkswaterstaat werkzaamheden uitvoert op grond van een particulier maakte het noodzakelijk dat ook Rijkswaterstaat tijdens de uitvoering veel energie moest steken in het omgevingsproces. Alle afspraken met de omgeving, voor zover ze nog niet zijn afgehandeld / verwacht wordt dat ze terugkeren, zijn deze bekend bij de toekomstig beheerders (bijvoorbeeld bevaarbaarheid krekken, voetpaden in het gebied).

Met enige terughoudendheid is contact gezocht met de pers omdat de bewoners en agrariërs in het gebied geen behoefte hadden aan 'aapjes kijken'. Het project heeft daarom in overleg met RVR gekozen om enigszins in de luwte alle fasen te doorlopen en slechts op bepaalde momenten naar buiten te treden waarbij vanzelfsprekend op bepaalde mijlpalen in het project zeker wel contact is gezocht met de pers of dat de pers zelf contact zocht. Ook is in alle communicatie aandacht besteed aan de emoties en gevoeligheden bij de bewoners en agrariërs (m.a.w. geen juich-verhalen). Er zijn geen lopende politieke of media gerelateerde issues.

Met een maquette inclusief film in het Biesbosch museum is aan vele groepen het project inhoudelijk toegelicht. Ook veel delegaties, waaronder veel buitenlandse delegaties, zijn door het gebied rondgeleid.

3.2 Ruimtelijke Ordening

Gekozen is in overleg met gemeente Werkendam middels het instrument Rijksinpassingsplan (RIP) zaken planologisch vast te leggen. Er is gekozen voor een RIP gezien het bovenregionaal belang van de maatregel. Daarnaast is gekozen voor de Rijkscoördinatie regeling om ook de grote vergunningen en grote uitvoeringsbesluiten in één keer in de procedure mee te laten lopen. Dit betreft vier (ontwerp-) vergunningen besluiten: ontgrondingenwet, wet bodembescherming natuurbeschermingswet en flora en fauna wet. Gelet op de grootte van het plangebied en de vele bestemmingsveranderingen is dit een intensief proces geweest. Uiteraard moesten zaken worden vastgelegd ten behoeve van de waterstanddaling en kon in het RIP op hoofdlijnen gewaarborgd worden dat de doelstellingen op het gebied van ruimtelijke kwaliteit konden worden gerealiseerd. Uiteindelijk hebben 16 insprekers bezwaar gemaakt op het vastgestelde RIP. De beroepen hebben tot een klein aantal reparaties geleid. Op de reparatie is vervolgens 1 bezwaar binnen gekomen dat succesvol is afgehandeld.

Het traject van het RIP is een transparant proces geweest, tussen het project en de gemeente Werkendam die het RIP uiteindelijk als bestemmingsplan moet overnemen. Ook naar de direct betrokkenen is het transparant geweest door te werken met een voorontwerp en avonden te beleggen voor toelichting.

De gemeente Werkendam heeft alles wat geen effect had op de waterstanddaling en de ruimtelijke kwaliteit op hoofdlijnen mogen inbrengen in het RIP conform het bestemmingsplan buitengebied van de gemeente Werkendam wat betreft de bebouwing op agrarische- en woonterpen.

In overleg met de gemeente Werkendam, RVR en het projectbureau is besloten dat direct na 1 januari 2017 de gemeente Werkendam de wijzigingen doorvoert van zaken die net iets anders zijn uitgevoerd dan ze in het RIP zijn opgenomen. In een vaststellingsbesluit is opgenomen dat deze bevoegdheid na 1 januari 2017 overgaat naar de gemeente Werkendam. De zaken die aangepast

moeten worden zijn inmiddels bekend en voor 1 januari 2017 wordt alles voorbereid zodat direct na 1 januari 2017 de wijzigingen kunnen worden vastgesteld. Het projectbureau helpt met deze voorbereiding en levert een financiële bijdrage aan de gemeente Werkendam voor het inhuren van een planologisch bureau (RvdR/2015/1087) (restpunten RIP 1 en 2).

3.3 Wet en Regelgeving

De wet- en regelgeving die van toepassing is op het project is beschreven in de toelichting van het Rijksinpassingsplan. Ook is daar ingegaan op enkele beleidsregels en beleidsnota's die van belang zijn voor de uitvoering van de wet- en regelgeving. Onderscheid is gemaakt in wet- en regelgeving van Europa, Nederland, provincie Noord Brabant, waterschap Rivierenland en de gemeente Werkendam.

Op Europees gebied is rekening gehouden met de Europese kaderrichtlijn water. Dit heeft geleid tot de toevoeging van ongeveer 400 + 22 hectare uniek zoetwatergetijden gebied (zie hierboven). Vanuit Nederland was met name van de natuurbeschermingswet van belang. Een passende beoordeling is opgesteld om aan te tonen wat de significante effecten zijn voor de aanwezige natura 2000 gebieden in de nabijheid. De flora en fauna wet vereiste het nemen van voorzorgsmaatregelen, mitigerende en compenserende maatregelen ten aanzien van beschermde soorten. Gelet op het grootschalige grondverzet was de wet bodem bescherming en het besluit bodemkwaliteit van belang met een wisseling van de bevoegd gezag rol op het moment dat de bijlage van de waterwet is aangepast. In het kader van de boswet is ongeveer 82 hectare bos gecompenseerd.

Vanuit de provincie was de beleidsregel natuurcompensatie van belang. Deze beleidsregel vraagt in principe om een kwaliteitstoeslag van 2/3 van het aangetaste oppervlak. Het uitvoeren van deze kwaliteitstoeslag in hectares bos was niet mogelijk in verband met de hydraulische weerstand. Met de provincie is afgestemd dat met voor het gebied kenmerkende en minimaal aan bos en riet gelijkwaardige natuurdoeltypen voldoende invulling wordt gegeven aan de vereiste van natuurcompensatie (RR01.006376).

In het kader van het project heeft de gemeente Werkendam een bodemkwaliteitskaart opgesteld ten behoeve van het grond verzet. De Algemene Plaatselijke Verordening (APV) is ingezet voor de kapvergunning.

Alle vergunningen die tegelijk met het RIP door Rijkswaterstaat als hoofdvergunning in procedure zijn gebracht, zijn op naam van de Combinatie Noordwaard gezet en de Combinatie Noordwaard zorgt voor de afhandeling van de meeste eisen en afhechting van alle vergunningen. Enkele verplichtingen komen op naam van de toekomstig eindbeheerders te staan. De Combinatie Noordwaard maakt bij het opleverdossier inzichtelijk welke verplichtingen dit betreft (restpunt vE2 in bijlage E Restpuntenlijst).

In de periode tot finale kwijting wordt de MER evaluatie uitgevoerd voor zover nodig en mogelijk vanwege de tijd die verstreken moet zijn na realisatie (daarom evt. restpunt) (restpunt Omg 8).

3.4 Beheerdersacceptatie en oplevering

In 2011, dus voor aanbesteding, zijn met de toekomstig beheerders (Rijkswaterstaat West-Nederland Zuid, Gemeente Werkendam en Waterschap Rivierenland) beheerdersovereenkomsten afgesloten, op basis van de input die de toekomstig eindbeheerders hebben geleverd voor het contract. Daarnaast zijn afspraken gemaakt over welke objecten zij in beheer nemen, welke vergoeding daartegenover staat en welk proces wordt doorlopen om de eindbeheerder te betrekken. Dit proces is gedurende realisatie doorlopen en in 2014 is het Oplevering- en Overdrachtsproces verder uitgewerkt. Een procesbeschrijving met overlegstructuur is gezamenlijk opgesteld en vastgesteld. Zo zijn afspraken zijn gemaakt over informatieoverdracht tussen het projectteam en de eindbeheerder in de vorm van een "beheertool". Hierin is ook de inhoud van het overdrachtdossier bepaald. Dit proces is gevolgd en in juni 2015 is een beheerdersbrief gestuurd om oplevering en overdracht aan te kondigen, het proces te delen en nog openstaande discussiepunten kenbaar te maken.

Aanvullend op het opleverings- en overdrachtsproces is met de toekomstig beheerders geïnventariseerd welke acties zij zelf moesten doen om gesteld te staan voor het beheer (bv. beheerplannen, leggers enz.) en wat het projectteam daaraan bij zou kunnen dragen. Hierdoor is ook draagvlak ontstaan voor de gezamenlijke ambitie om opleveren en overdracht op hetzelfde moment te laten plaatsvinden.

Op 1 oktober 2015 heeft de aannemerscombinatie Noordwaard (CNW) de ontpolderde Noordwaard opgeleverd aan Rijkswaterstaat RVR. Op dat zelfde moment heeft Rijkswaterstaat RVR de

gerealiseerde objecten en bijbehorende gronden overgedragen aan beheerders van dit gebied: gemeente Werkendam (GWD), waterschap Rivierenland (WSRL) en Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid (WNZ). Alle beheerders zijn akkoord gegaan met de overdracht (zie bijlagen D1 t/m D3). Daarbij is afgesproken dat het projectteam in ieder geval nog tot en met juni 2016 aanspreekbaar is bij vragen over het contract / garantieverplichtingen etc.

In de opnames zijn restpunten geconstateerd, die zijn vastgelegd in het overdrachtsdocument. Restpunten bestaan uit zaken die volgens het contract onvolkomenheden die op korte termijn betreffen (uiterlijk 4 weken na 1 oktober 2015 hersteld zijn door CNW tenzij specifiek anders afgesproken) en die de overdracht niet in de weg hebben gestaan en zaken die Rijkswaterstaat aan de toekomstig eindbeheerders heeft toegezegd. De afleverdossiers zijn uiterlijk 12 weken na 1 oktober 2015 opgeleverd. Richting de toekomstig eindbeheerders zijn de punten in de brief limitatief. Per punt is aangegeven op welke termijn het punt moet zijn afgehandeld en hoe financiële dekking is geregeld.

In het overdrachtdossier, waar het overdrachtsdocument onderdeel van uitmaakt en dat op 1 oktober is ondertekend, na toetsing door de betreffende partij, zijn de volgende stukken opgenomen:

- overzicht van alle objecten, inclusief stand van zaken afleverdossiers van betreffende objecten
- objectenkaart ontpolderde Noordwaard,¹
- overzicht restpunten van respectievelijk de CNW-disciplines Wegen, Grond, Gemalen, Kunstwerken en Waterbouwkundige objecten.

Een overzicht van garanties en een beheerplan per object wordt na oplevering van het opleverdossier aan de toekomstig eindbeheerders verstrekt. Voor Rijkswaterstaat WNZ is aanvullend hierop door het projectteam een beheerplan opgesteld, aangezien RWS WNZ geen vergelijkbare gebieden in beheer heeft en niet voldoende kennis heeft om zelf op basis van de beheerplannen van CNW een integraal beheerplan op te stellen. Aan WSRL is eenzelfde aanbod gedaan door het projectteam, hiervan is geen gebruik gemaakt, ze hebben voldoende aan de beheerplannen van CNW. De gemeente krijgt net als WSRL alleen de beheerplannen van CNW, de objecten die zij krijgen passen bij objecten die ze regulier in beheer hebben.

Op het moment dat alle nieuwe objecten zijn ingemeten door het Kadaster is kadastraal bekend waar de grenzen van eigendommen lopen. Het inmeten door het Kadaster vindt na 1 oktober plaats. Als basis voor de kadastrale inmeting van de eigendommen eindbeheerders worden de as-built gegevens gebruikt, aangevuld met luchtfoto's.

3.5 Beheer & Onderhoud en verpachting

Na oplevering van de Noordwaard blijven vier beheerders actief in de Noordwaard:

- Gemeente Werkendam beheert met name de wegen en bruggen, bebording;
- Waterschap Rivierenland beheert de primaire kering en het griend, de hoge kades en de landbouwpoldergemalen;
- Rijkswaterstaat WNZ beheert het doorstroomgebied, waaronder de laagbekade polders, gemalen en windwatermolentjes, boothellingen, vleermuizenkasten, de in- en uitstroombuizen en instroomdrempel;
- Bewoners/eigenaren beheren hun particuliere bezit.

3.5.1 RWS WNZ

Het beheer van het doorstroomgebied is van belang in relatie tot het handhaven van de waterstandsdeling tijdens hoogwater en de te ontwikkelen ruimtelijke kwaliteit van het doorstroomgebied, als gevolg van de verwachte natuurontwikkeling. Zo mag in de winter tussen 1 november en 1 april de vegetatie niet hoger dan 30 cm zijn. Dit is cruciaal voor het behalen van de hydraulische doelstelling en is daarom vastgelegd in het Rijksinpassingsplan. In de zomer wordt naar een zo rijk mogelijke vegetatie gestreefd, i.v.m. de natuurontwikkeling.

¹ De objectenkaart was gedurende de realisatie een levend document, die werd gebruikt om tot 1 oktober eigendom en beheer van en raakvlakken tussen de objecten van de verschillende beheerders te bespreken. De as-built gegevens zullen deze kaart vervangen.

Het onderhoud van het doorstroomgebied, intergetijdengebied en de natte laag bekade polders is door RWS PPO in opdracht van RWS WNZ uitbesteed als een onderhoudscontract, zoals opgesteld door het projectteam Noordwaard, aan van Kessel, voor een periode van 3 jaar. Hiermee is kennisoverdracht van het projectteam aan RWS WNZ / PPO geborgd. De taak van de opdrachtnemer is het meerjarig onderhouden en in stand houden van, monitoren van en informeren over (de toestand van) het areaal van Rijkswaterstaat West-Nederland Zuid in de Noordwaard. De opdrachtnemer moet in de beheersperiode van 3 jaar het bestaande beheersplan met beheersvisie updaten. Dit beheersplan is door het projectteam Noordwaard in opdracht van RWS WNZ opgesteld, waarbij rekening is gehouden met het feit dat de vegetatie eis zo streng is dat het streefbeeld (vrijwel) gelijk is aan interventiebeeld.

In de projectopdracht is opgenomen als projectdoelstelling dat er duurzaam perspectief voor agrariërs in de Noordwaard mogelijk moet zijn. Naar aanleiding hiervan is in het onderhoudscontract is de prikkel opgenomen de blijvende agrariërs in te zetten bij het dagelijks onderhoud. Dit heeft zich vertaald in het stallen van grazers op agrarische terpen en een bijdrage in die delen die gemaaid moeten worden waar de grazers niet komen.

In de Service Level Agreement (SLA) van RWS WNZ is op basis van de B&O raming voldoende geld gereserveerd om het beheer en onderhoud uit te financieren, dit is niet apart inzichtelijk gemaakt, maar opgenomen onder de BLS gelden in het Management Contract.

Verbindingen tussen krekens en gemalen

De gemalen (dijkkringgemaal DRG1 en gemalen LA2 t/m LA8) zijn door middel van een kleine watergang verbonden met de krekens. Om deze verbindende watergangen voldoende schoon van waterplanten en riet te houden, hebben Waterschap Rivierenland en RWS WNZ besloten dat deze verbindende watergangen in eigendom en beheer komen van Waterschap Rivierenland. Dit wordt in de hier boven genoemde kadastrale actie geëffectueerd.

Staatsbosbeheer

RWS WNZ en Staatsbosbeheer hebben afspraken gemaakt hoe zij om gaan met de gronden van Staatsbosbeheer die in het doorstroomgebied liggen. RWS WNZ en Staatsbosbeheer hebben een gebruikersovereenkomst opgesteld waarin is vastgelegd dat RWS WNZ de gronden van Staatsbosbeheer in het doorstroomgebied onderhoud. Tegelijkertijd werken RWS WNZ en SBB aan een definitieve oplossing en ligt er geen actie bij RWS RVR.

DTB en DISK

Het DTB is een digitaal geografisch bestand met objectgerichte en driedimensionale gegevens van de infrastructuur die in beheer en in eigendom is van RWS. Het doorstroomgebied van de ontpolderde Noordwaard is nieuw areaal voor Rijkswaterstaat. RWS RVR laat daarom, in samenwerking met RWS Centrale Informatievoorziening een gecertificeerd bedrijf een DTB maken van het nieuwe Rijkswaterstaat-areaal, na realisatie (1 oktober 2015). Uiterlijk 1 april 2016 levert RWS RVR het DTB van het doorstroomgebied op aan RWS WNZ. RWS WNZ zet het DTB om in de Beheerkaart Nat.

Het Data Informatie Systeem Kunstwerken (DISK) is het beheer- en Informatiesysteem van Rijkswaterstaat voor de gegevens van kunstwerken die Rijkswaterstaat beheert. De gerealiseerde bruggen, gemalen en duikers in het doorstroomgebied zijn nieuwe kunstwerken voor Rijkswaterstaat. RWS RVR laat daarom, in samenwerking met RWS Centrale Informatievoorziening een gecertificeerd bedrijf de gegevens van deze kunstwerken in DISK zetten, na realisatie (1 oktober 2015). Uiterlijk 1 april 2016 levert RWS RVR het gevulde DISK op aan RWS WNZ.

Tennet

Tennet heeft op 25 september 2015 hoogspanningsmast 58 opgevijseld. Het werkterrein dient nog opgeruimd en hersteld te worden, conform het eindbeeld van de realisatie Ontpoldering Noordwaard. Het afwerken van het werkterrein wordt uiterlijk 15 november 2015 uitgevoerd door Tennet.

RWS RVR heeft aannemer Hakkers de opdracht gegeven om direct na het opvijselen van hoogspanningsmast 58 door Tennet, de beschermende buispalen aan te brengen. Deze werkzaamheden hebben geen invloed op het verder afwerken van het werkterrein door Tennet.

3.5.2 Gemeente Werkendam

De gemeente Werkendam (GWD) neemt de wegen en een groot deel van de bruggen in beheer. De gemeente Werkendam neemt de onderhoudsplannen, die opgeleverd zijn door CNW, op in het eigen beheer en onderhoudsplan.

In de beheerdersovereenkomst is een afkoopsom afgesproken voor het extra areaal aan wegen dat in beheer komt bij de GWD. Een deel van de afkoopsom is betaald bij overdracht van de Hilpolders aan de gemeente. Het overige deel mag door de gemeente worden gefactureerd aangezien oplevering heeft plaatsgevonden.

Recreatiepoort

De recreatiepoort is onderdeel van het doorstroomgebied. De gemeente Werkendam is voornemens om een exploitant te werven voor de aanleg en exploitatie van recreatiewoningen en een jachthaven. Tot die tijd wordt de recreatiepoort marginaal onderhouden door Rijkswaterstaat West-Nederland Zuid. Zij zullen alleen onveilige situaties herstellen.

Gebruikovereenkomst

Gemeente Werkendam en WSRL zijn overeengekomen om gezamenlijk een gebruikovereenkomst op te stellen voor de wegen en bruggen die in het onderhoud van gemeente Werkendam komen en op ondergrond van WSRL liggen. Gemeente Werkendam en RWS WNZ zijn overeengekomen om gezamenlijk een gebruikovereenkomst op te stellen voor de wegen en bruggen die in het onderhoud van gemeente Werkendam komen en op ondergrond van RWS WNZ liggen.

3.5.3 Waterschap Rivierenland

Waterschap Rivierenland beheert de primaire kering en het griend, de hoge kades, de waterhuishouding en de landbouwpoldergemalen. Waterschap Rivierenland neemt de onderhoudsplannen, die opgeleverd zijn door CNW, op in het eigen beheer en onderhoudsplan. Met WSRL is afgesproken dat de grond waarop de hoge kades komen in eigendom van WSRL komt. Dit gebeurt middels een ruil, met gesloten beurzen, waarbij gronden die oorspronkelijk in eigendom van WSRL waren geruild worden voor gronden waarop nu de hoge kaden liggen. In ruil daarvoor neemt WSRL het beheer en onderhoud van de toegekende objecten op zich. WSRL regelt op verzoek van het projectbureau zelf het zakelijk recht voor de kabels en leidingen die in de kades liggen (zie beheerdersbrief WSRL RR01.078813).

Bereikbaarheid beheerpaden rond enkele terpen en watergangen

Bij de terp in polder de Kleine Zalm, de terp en een watergang in polder Happen Hennip, het watersysteem in de noordoostelijke terp in polder 't Kooike zijn beheer-/schouwpaden van WSRL langs de terpen beperkt bereikbaar. RWS RVR maakt voor 31 december 2015 afspraken met de grondbezitters dat WSRL zijn beheerstaken, onder andere het schouwen en schonen van A-watergangen of het schouwen van de kades kan uitvoeren.

3.5.4 Droge laag bekade polders

Met de RVB is de afspraak gemaakt dat de droge lage kade polders als eerste in pacht worden aangeboden aan de blijvende agrariërs, wel tegen een marktconforme prijs. Er is door RWS-WNZ opdracht verstrekt aan de RVB om de droge laag bekade polders te verpachten (RR01.079913). Met deze afspraken wordt invulling gegeven aan de afspraak uit de adviesnota SNIP 3.

3.5.5 Staatsbosbeheer

Ten tijde van het afsluiten van SNIP3, was SBB namens RWS WNZ de beoogde onderhoudspartij van het doorstroomgebied. Nadat intern Rijkswaterstaat is aangegeven dat Rijksgronden niet 1-op-1 doorgezet mogen worden naar niet overheidsinstanties is SBB niet meer aangeschoven bij de beheerdersoverleggen. In eerste instantie wilde SBB nog meedingen in de uitvraag voor het onderhoud van het doorstroomgebied. Later heeft het SBB daarvan afgezien.

Aangezien SBB bij de start van het project wel eigendommen beschikbaar heeft gesteld ter realisatie van het project Noordwaard, zijn op 8 juli 2015 principe afspraken gemaakt hoe om te gaan met deze gronden in het doorstroomgebied. Er is gekozen voor een oplossing waarbij SBB en WNZ samen een gebruiksovereenkomst hebben opgesteld, waarin is vastgelegd dat WNZ de gronden van SBB in het doorstroomgebied onderhoudt gedurende de contractduur. Parallel hieraan werken SBB en WNZ aan een manier om gronden (met gesloten beurs) te ruilen om tot een definitieve oplossing te komen.

3.6 Vastgoed

De herinrichting van de Noordwaard betekent dat een substantieel deel van de beschikbare landbouwgrond verloren gaat. Meer dan 1.000 hectare grond verliest de landbouw functie. De inrichting van de Noordwaard is primair gericht op waterveiligheid. Dit betekent vanuit agrarisch

perspectief dat er min of meer een ruilverkaveling dient plaats te vinden. Dit heeft tot gevolg dat van de 25 agrariërs er maar een kleine tien agrariërs konden blijven. Voor die agrariërs die besloten hebben de polder te verlaten is het aan te kopen bedrijf vaak het uitgangspunt geweest bij het opstellen van de schadeloosstelling.

Voor de blijvende agrariërs is het uitgangspunt ingevuld dat ledere blijvende agrariër minimaal een gelijk blijvend areaal behoudt voor landbouwactiviteiten. De agrarische bouwvlakken zijn daarnaast gemaximaliseerd op 1,5 ha. Omdat het nu buitendijks gebied is, zijn de bouwvlakken vergroot om voldoende uitbreidingsmogelijkheden te hebben en later geen conflict te hebben met de beleidslijn Grote Rivieren.

Voor de huiseigenaren is zeker gesteld dat zij altijd in de Noordwaard kunnen blijven, hetzij op hun huidige locatie als dat veilig genoeg is, hetzij op een nieuwbouwaterp. Dit heeft geresulteerd in 13 particuliere nieuwbouwaterpen.

Met het kadaster worden de eigendomsgrenzen in de nieuwe situatie vastgesteld. Dit is nog een omvangrijke klus door de totale herinrichting van het gebied.

Middels het terpenoverzicht (bijlage P) is gemonitord in hoeverre per terpeigenaar alle gemaakte afspraken zijn afgerond en of Rijkswaterstaat aan alle verplichtingen uit de betreffende vastgoedovereenkomst heeft voldaan.

In bijlage H1 t/m 4 zijn alle vastgoedtransacties inzichtelijk gemaakt.

3.6.1 Schadeafhandeling

De planschadeafhandelingen zijn bij het plan van aanpak 2 overgeheveld naar het programmabureau Ruimte voor de Rivier; het projectteam levert assistentie waar nodig. Er loopt nog een aantal planschadeafhandelingen. Enkele dossiers hebben planschade toegekend gekregen te weten in de Spieringsluis nabij een aangelegde parkeervoorziening en het Fort Steurgat waar een dijklichaam om heen is gelegd (uitzichtschaade). De verwachting is dat nog meer Fort eigenaren planschade gaan indienen. Zie bijlage H5 voor de nog verwachte schadeverzoeken. Deze schades worden door het planschadeloket van Ruimte voor de Rivier afgehandeld.

Door 14 personen is een schadeclaim bij CNW ingediend voor bouwschade. Hiervan zijn 12 schades afgehandeld, de overige 2 schades lopen nog. Daarnaast wordt nog verwacht dat een aantal bewoners zich nog melden met schade. In de nieuwsbrief is opgeroepen dit zo snel mogelijk te doen, om te voorkomen dat CNW de polder verlaten heeft als schadeclaims binnenkomen en deze hierdoor moeilijk af te handelen zijn (restpunt Omg 3). De enige nog openstaande risico's met omgevingsaspecten hebben te maken met schades: risico op zetting van woningen en risico dat afhandeling van oogtschades bij hoogwater onduidelijk blijft. Het eerste risico wordt beheerst door bewoners op te roepen zo snel mogelijk schadeclaims in te dienen zodat deze nog door het projectteam kunnen worden afgerond. Voor het tweede risico wordt een agrohydroloog ingezet (restpunt Omg 5).

De eigenaren van de groene terpen hebben een inundatieschadeovereenkomst; bij schades door overstromingen kunnen ze deze claimen bij Rijkswaterstaat. Ook mogen ze te allen tijde hun vastgoed aan Rijkswaterstaat verkopen tegen de waarde waarbij de ontpoldering is weggedacht. Alle rechthebbenden hebben een brief ontvangen dat ze zich moeten richten tot de HID van RWS-WNZ. RWS-WNZ is hiervan op de hoogte door middel van het overdrachtsdocument (bijlage D1).

3.7 Grond

Voorafgaand aan de uitvoering van de ontpoldering van de Noordwaard is in 2009 een grondbalans. Bij het project Noordwaard werd gestreefd naar een gesloten grondbalans, hetgeen betekent dat de vrijkomende grond binnen het project hergebruikt zou worden. Het was uiteindelijk aan de aannemer om deze grondbalans gedurende de realisatie verder in te vullen.

Herkomst	Miljoen m3	Bestemming	Miljoen m3
Ontgraven grond (incl. slib en niet toepasbare grond)	3,90	Benodigde grond	
		Afvoer slib	
		Afvoer niet toepasbare grond / roofoaag industrie	
Aanvoer grond	0,20	Afvoer grond	
Totaal	4,10	Totaal	

art. 10,2,b

Door de aannemer zijn alle grondstromen bijgehouden in het programma "SoFlo". Van dit programma zijn periodiek uitdraaien geleverd aan de opdrachtgever. De meest recente versie loopt vanaf de start in week 48 (eind november) in 2011 tot week 27 (begin juli) in 2015.

Uit deze grondstromenregistratie blijkt er in totaal 5,3 miljoen m³ is verplaatst. Dit is voor een groot deel grond maar ook asfalt, funderingsmateriaal en (sloop)puin. Een deel is vrijgekomen en weer toegepast, een deel afgevoerd maar er is ook materiaal aangevoerd. Ter vergelijking met de tabel hierboven is onderstaande tabel gemaakt. De genoemde hoeveelheden hebben uitsluitend betrekking op materialen die als bodem zijn toegepast, dus inclusief thermische gereinigde grond, ecozand en E-bodemass en exclusief hout, asfalt, puin of funderingsmateriaal.

Herkomst	Miljoen m ³	Bestemming	Miljoen m ³
Ontgraven grond (incl. slib en niet toepasbare grond)	4,41	Benodigde grond	
		Afvoer slib	
		Afvoer niet toepasbare grond	
Aanvoer grond	0,58	Afvoer grond	
Totaal	4,99	Totaal	

Uit de grondstromenregistratie blijkt dat de aanvoer van de thermisch gereinigde grond maar een beperkte invloed heeft gehad op de totale grondbalans. Er is circa 430.000 m³ grond aangevoerd van de thermische reinigingsinstallaties.

In verband met de planning en in verband met een gevreesd tekort aan erosiebestendige klei is door de aannemer een extra ontgroning gemaakt. Hiervoor is een aparte ontgrondingsvergunning aangevraagd. Volgens de vergunning kwam uit deze zgn "omput polder de Zalm" max. 150.000 m³ ophoogzand, max. 66.000 m³ klei en max. 24.000 m³ teelaarde. De locatie is weer opgevuld door grond welke vrij gekomen is bij de ontgraving van de primaire kering. Uiteindelijk is hier circa 240.000 m³ grond uit gewonnen. 40% daarvan was klei.

Op basis van de bovenstaande gegevens kan geconcludeerd worden dat de grondbalans in grote lijnen wel gesloten is. Dit is voornamelijk gekomen doordat er door Deltares ontwerpregels zijn opgesteld om de kades te kunnen bouwen met grond uit het gebied en doordat de kades als Grootschalige Bodemtoepassing zijn aangelegd waar volgens de regels uit het Besluit bodemkwaliteit grond tot en met klasse Industrie kon worden toegepast. Daarnaast hoefden deze niet een kern van zand te hebben maar kon ook grond van andere fysieke kwaliteit, zoals roofofgrond, in de kades verwerkt worden.

3.8 Kabels en Leidingen

Met het ontpolderen van de Noordwaard is de polder opnieuw ingericht en heeft een nieuwe kadestructuur gekregen. Met het aanpassen en aanleggen van terpen en amoveren van opstallen is ook de nutsinfrastructuur aangepast. Voor telecom, electra en water zijn de netwerken vernieuwd en aangepast aan de nieuwe eisen, dit betekent dat er nu deels glasvezel in de polder is aangelegd maar ook dat er nu vertakte netwerken liggen in plaats van zogenaamde ringen. Daarnaast zijn er ook aanpassingen gedaan aan het hoogspanningscircuits die de polder kruisen. Tijdens de werkzaamheden moesten zowel de oude adressen als de nieuwe adressen voorzien blijven van stroom, telecom en water, dit heeft tijdens de realisatie tot verschillende tijdelijke aansluitingen en omleggingen geleid. Pas in de eindsituatie zijn alle K&L op hun vaste locatie gelegd (kades) en zijn de oude en tijdelijke aansluitingen verwijderd. Voor het verleggen van kabels en leidingen zijn verschillende nieuwe technieken gebruikt om snel en kosteneffectief te werken, waaronder lange innovatieve boringen.

Om de werkzaamheden binnen een regio soepel te laten verlopen zijn de werkzaamheden van de nutsbedrijven gebundeld onder de naam Synfra. Door Synfra zijn de verleggingen waar mogelijk in combinatie met elkaar uitgevoerd. Dus zoveel mogelijk K&L in één leidingseuf.

Per POS wordt in bijlage R de ingreep beschreven.

Het is Tennet niet gelukt de hoogspanningsmast op te vijzelen voor 1 april 2015, zoals afgesproken in de POS. Uiteindelijk heeft Tennet de hoogspanningsmast op 25 september opgevijseld. In de week van 5 oktober wordt in opdracht van het projectteam de beschermende meerpalen rond de hoogspanningsmast geplaatst. Tennet verwijdert de komende weken de werkweg en de tijdelijke kade rond de hoogspanningsmast.

Daarnaast is het Tennet nog niet gelukt om het zakelijk recht (dat TenneT vergeten was te hervestigen na de ruilverkaveling in de 20ste eeuw) te vestigen. Hierover is RVR (samen met het projectteam) in overleg met Tennet. Dit kan consequenties hebben voor de schadevergoeding aan Tennet (zonder zakelijk recht is deze lager).

3.8.1 Afronding POS-en

art. 10,2,b

Overzicht stand van zaken POS'en
bedragen incl. BTW in € * 1.000; stand per 1-9-2015

Nuts-partij	POS	Reeds betaald	Nog te verwachten	Prognose gereed
TenneT 150 kV				2015
TenneT 380 kV				2016
Meerwerk TenneT 380 kV				2016
ENX stamvoeding				2016
ENX distributie				2016
ENX meer/minderwerk				2015
BW distributie				2016
BW meerwerk				2016
KPN distributie				2016
KPN meerwerk				2016
ENX TV				2016
BW TV				2015**
totaal				

* Eindschikking moet nog verstuurd worden maar 2015 is haalbaar

** Overgrote deel van eindafrekeningen zijn ontvangen en goedgekeurd. Verwachting is dat de afrekening in 2015 plaats vindt

Afhandelen van de POS'en is opgenomen als restpunt KL1 en 3 in bijlage E Restpuntenlijst.

3.9 Draaiboek Hoogwater

De Waterdienst heeft een advies uitgebracht m.b.t. evacuatie. Naar aanleiding daarvan is een verbeterplan opgesteld; alle acties uit het verbeterplan zijn afgehandeld (RR01.026062).

De gemeente Werkendam heeft, met ondersteuning van Rijkswaterstaat, een draaiboek bij hoog water opgesteld. Omdat 2000 ha is toegevoegd aan het buitendijkse gebied, waarbij in dit gebied juist mensen wonen en werken, diende een draaiboek hoog water te worden opgesteld. Het draaiboek kenmerkt zich met een advies tot evacuatie en geen verplichting. Op het moment dat men de keuze maakt te blijven op hun terp wordt een beroep gedaan op 72 uur zelf redzaamheid. In de het draaiboek worden een aantal fasen onderscheiden waarin in een paar fasen wordt opgeschaald tot een advies tot evacuatie en een nazorg/opruim fase. Het draaiboek is met input van de bewoners en agrariërs opgesteld. Er is geoefend voordat de polder buitendijks werd, aandachtspunten uit de oefening zijn door GWD verwerkt in het draaiboek. Middels dit draaiboek

heeft Rijkswaterstaat aan haar verplichting voldaan om te zorgen dat veilig buitendijks geleefd en gewerkt kan worden (Draaiboek Hoogwater RR01.080919).

3.10 Contract

Alle bedragen in dit hoofdstuk zijn exclusief BTW.

Alle bedragen in dit hoofdstuk hebben **enkel** te maken met het **hoofdcontract** met de Combinatie Noordwaard. Voor de projectfinanciën zie hoofdstuk 4.

De ontpoldering van de Noordwaard is gerealiseerd door de Combinatie Noordwaard, bestaand uit Boskalis, Martens en van Oord, Van Hattum & Blankevoort en van Kessel, waaraan Q4 2010 het contract is gegund.

Bij afronding van het project is door meerdere teams getoetst of aan de hoofddoelstellingen is voldaan. Uit de rondes van het Q-team en de hydraulische toets is duidelijk geworden dat met de realisatie van het project wordt voldaan de twee hoofddoelstellingen ruimtelijke kwaliteit en waterveiligheid. Geconcludeerd kan worden dat opgeleverd wordt hetgeen gevraagd is. Zie voor verdere onderbouwing hiervan hoofdstukken 2.1 en 2.2.

3.10.1 EMVI

Tijdens de aanbestedingsfase zijn 4 EMVI criteria gehanteerd: proceskwaliteit, hinder tijdens uitvoering, onderhoudsvriendelijkheid ontwerp & uitvoering en ruimtelijke kwaliteit.

Proceskwaliteit

Het EMVI criterium op proceskwaliteit heeft tot effect gehad dat snel een Projectmanagementplan kon worden ingediend en geaccepteerd. Tevens heeft dit er voor gezorgd dat de belangrijke processen, verificatie en validatie, afwijkingen en risicomanagement op orde waren, waardoor RWS nauwelijks tekortkomingen heeft uitgedeeld en kon vertrouwen op het kwaliteitssysteem van de opdrachtnemer. Daarnaast heeft dit er mede aan bijgedragen dat het top risico, onvoldoende vergunningenmanagement, waardoor er grote vertragingen en kosten optreden, tijdens de realisatie niet is opgetreden.

Onderhoudsvriendelijkheid

Het EMVI criterium onderhoudsvriendelijkheid was toegespitst op het ontwerp van kades en wegen en het wilgenvrij houden van het gebied. De kades en wegen zijn robuust ontworpen en bij toetsing is gebleken dat hier de aangeboden meerwaarde door CNW is behaald. Met name het criterium met betrekking tot wilgengroei heeft veel effect gehad. Ongewenste wilgengroei is in samenwerking met toekomstige beheerders gemonitord en door de juiste beheersmaatregelen van de combinatie Noordwaard beperkt gebleven.

Hinder tijdens uitvoering

Hinder tijdens de uitvoering als gevolg van het aanleggen van kaden, kunstwerken en wegen is minimaal geweest. Bewoners in het gebied hebben de bouwwerkzaamheden dichtbij of aan hun eigen terp daarentegen wel als hinderlijk ervaren, mede door gebruik van wegen voor grondtransport en de lange doorlooptijd van uitvoering van maatwerkoplossingen.

Ruimtelijke kwaliteit

De combinatie Noordwaard heeft met zijn aanbestedingsontwerp van bruggen en gemalen invulling gegeven aan het verhogen van ruimtelijke kwaliteit. Het beeld uit de aanbidding is buiten gerealiseerd. In het uitvoeringsbezoek van de Programmadirectie Ruimte voor de Rivier en het Q-team dat eind 2013 plaats vond is geconstateerd dat kreekbruggen 19 en 21 niet conform aanbestedingsontwerp zijn gerealiseerd. Deze constatering werd gedeeld door de EMVI-commissie die tijdens aanbesteding de stukken beoordeeld heeft. De aannemer heeft hierop het ontwerp aangepast, het definitieve ontwerp is medio 2015 geaccepteerd.

3.10.2 Betaling termijnen

Bij de betaling van termijnen is ervoor gekozen verzoeken om prestatieverklaringen eerst informeel af te stemmen en pas na afstemming definitief in te dienen. Op het definitieve verzoek is elke termijn de toets op het betaalcriterium uitgevoerd. Betalingen lopen tot en met termijn 59 conform de geaccepteerde overallplanning en de geaccepteerde termijnstaat. Betalingen worden getoetst aan de voortgang die door de aannemer gepresenteerd zijn. Voor het afronden van restpunten, minderwerken, het eventueel niet halen van de opleverdatum en het indienen van het

opleverdossier is een deel van de betaling (€ [redacted]) achter gehouden tot na de datum van oplevering (restpunt C 11).

Naast betaling van de termijnen heeft ook indexering op het contract plaatsgevonden. Onderstaande tabel vat het financiële resultaat van het contract met CNW samen, voor zover nu bekend. Zie voor afgehandeld meerwerk bijlage L – VTW's en contractwijzigingen, voor open meerwerk bijlage L – Early Warnings.

Ontwikkeling contract CNW (in € * 1.000.000)	
Aanneemsom	[redacted]
Afgehandeld meerwerk	[redacted]
Openstaand meerwerk	[redacted]
Boete	[redacted]
Indexering	[redacted]
Totaal	[redacted]

Bandbreedte openstaand meerwerk

Openstaand meerwerk bestaat uit alle Early Warnings met kenmerk CNW. Meeste early warnings worden zeker opgedragen.

Bandbreedte voor het meerwerk is minimaal [redacted] (mogelijk vervalt EW 82 en wordt EW 19 nog lager) en maximaal [redacted] (mogelijk wordt EW 19, 62 en 84 nog hoger).

Bij overige Early Warnings zal naar verwachting geen grote afwijking plaatsvinden.

3.10.3 Restpunten

Met de combinatie Noordwaard is voor drie plantvakken die niet voor het einde van het project ingeplant konden worden een restpunt overeengekomen. Deze plantvakken zijn uiterlijk 31 december 2015 aangeplant. Na oplevering van 1 oktober 2015 zal de bouwkeet van de combinatie Noordwaard behouden blijven. Het verwijderen van deze keet en het opruimen van het werkerterrein ter plaatse is een restpunt voor de combinatie dat eind 2015 wordt opgelost. De meeste overige restpunten moeten binnen één termijn na de oplevering van 1 oktober 2015, dus uiterlijk 1 november opgelost zijn (tenzij anders vastgelegd). Met de eindbeheerders is afgesproken hoe deze restpunten met hen afgehandeld worden.

Zie bijlage E1 voor de algemene restpunten voor het projectteam Noordwaard en bijlage E2 t/m E7 voor alle restpunten van CNW.

3.10.4 Contractwijzigingen en VTW's

Over het algemeen heeft CNW een zakelijke en constructieve houding getoond bij het afhandelen van wijzigingen. Beide partijen hebben altijd de intentie gehad [redacted]

Op 4 november 2015 zijn er 172 VTW's geaccepteerd voor een totaalbedrag van [redacted]. Daarvan zijn 149 VTW's opgenomen in 21 contractwijzigingen, voor een bedrag van € [redacted]. Daarnaast zijn er nog 26 VTW's die nog in een contractwijziging moeten verwerkt en nog 22 Early Warnings die nog als VTW moeten worden gesloten en nog niet verwerkt zijn in een contractwijziging. Deze zijn opgenomen in bijlage E. Alle Early Warnings met kenmerk 'CNW' zijn al met CNW besproken en worden zeker een VTW (restpunt C10). Overige Early Warnings (zonder kenmerk 'CNW' hebben geen relatie met CNW (enkel met de toekomstig eindbeheerders). Een deel van de VTW's is veroorzaakt door tegenstrijdigheden in het contract of zaken die ontbraken in het contract. Daarnaast zijn er veel vervuilingen aangetroffen in het gebied die gesaneerd zijn.

Zie hiervoor het logboek wijzigingen in bijlage L Wijzigingenoverzicht.

Inhoudelijke scopewijzigingen zijn beperkt gebleven tijdens de realisatie van de ontpoldering Noordwaard. In overleg met Ruimte voor de Rivier en het Q-team is besloten de Bandijk tussen de primaire kering en brug 1 en tussen brug 1 en 2 op te hogen, zodat er een rustiger wegbeeld is ontstaan (RR01.058540 en RR01.075034). Naast deze wijzigingen zijn nog een aantal scopewijzigingen met financieel effect doorgevoegd, zie hoofdstuk 4.3.2.

Er zijn gedurende het project geen claims ingediend door CNW.

3.10.5 Opleverdossier

Uiterlijk eind december 2015 moet de combinatie Noordwaard het opleverdossier ter acceptatie aanbieden. Aangezien in het kader van het oplevering en overdracht proces al veel opleverdossiers ingediend zijn en gedeeld met beheerders zal naar verwachting het uiteindelijk dossier in het begin van 2016 geaccepteerd kunnen worden.

3.10.6 Af te ronden contracten

Het contract met de hoofdaannemer Combinatie Noordwaard is afgerond middels het proces verbaal van oplevering. Wel staan nog een aantal restpunten open en loopt nog één jaar garantieperiode. Daarnaast staat nog de financiële afronding van een opdracht open aan de firma Hakkers (restpunt C 6).

3.10.7 SCB

Halfjaarlijks hebben evaluaties van de werking van SCB en SCB toetsingen plaatsgevonden. Zonder uitzondering is geconcludeerd dat de kwaliteitsborging van de aannemer in orde was. Dit bleek ook uit het afnemend aantal negatieve bevindingen en een laatste tekortkoming in december 2013. Het periodiek bijgestelde risicodossier heeft gezorgd voor een afname in toetsen richting het einde van het project. Geconstateerd moet worden dat hinder voor de omgeving als gevolg van werkzaamheden aan eigendommen van particulieren en coördinatie met kabels- en leidingen partijen in beperkte mate is te beheersen met SCB. Ondanks dat de combinatie Noordwaard kon aantonen dat de omgevingsprocessen voldoende werden nageleefd zijn er veelvuldig klachten geweest vanuit de omgeving over overlast van de werkzaamheden en de resultaten van de werkzaamheden. Het omgevingsproces heeft hierdoor onevenredig veel inzet verlangd van het projectteam.

De jaarlijkse toetsing ADR en de Self-assessment uit 2014 en 2015 bevestigden dit beeld voor wat betreft de interne kwaliteitsborging.

3.11 Veiligheid

Ten behoeve van de veiligheid in het projectgebied van Ruimte voor de Rivier project Ontpoldering Noordwaard kan onderscheid gemaakt worden in de volgende activiteiten door Rijkswaterstaat ten behoeve van het veilig opleveren van het project:

1. Veiligheidsinspecties: verslaglegging van de veiligheidsinspecties zijn in het projectarchief opgeslagen.
2. Integraal Veiligheidsdossier;
3. Beheerdersoverleg.

3.11.1 Veiligheidsinspecties

Veiligheidsinspecties zijn uitgevoerd door de veiligheidsdeskundigen. Tijdens de veiligheidsinspecties is aandacht besteed aan de veiligheid in de tijdelijke situatie (tijdens de uitvoeringsfase) en in de definitieve situatie (beheers- en onderhoudsfase). Tijdens realisatie is met name veel aandacht geweest voor grond transport, fietsverkeer en de slechte staat van de berm. Hierbij zijn indien nodig verkeersregelaars ingezet. Inspecties vonden zes-wekelijks plaats en zijn bijgesteld naar twaalf-wekelijks toen het aantal bevindingen terug begon te lopen. Ook zijn onaangekondigde inspecties gehouden.

3.11.2 Integraal Veiligheidsdossier

Het integraal veiligheidsdossier is door de Combinatie Noordwaard gevuld. Het Integraal Veiligheidsdossier is een verwijzingsdocument waarin de belangrijkste technische gegevens en relevante veiligheidsinformatie is opgenomen. Het is van belang dat de juiste informatie overgedragen wordt door CNW naar de RWS projectorganisatie en vervolgens naar de beheerder (RWS district).

3.11.3 Beheerdersoverleg

Bij het beheerdersoverleg is tussen de projectorganisatie van RWS en de verschillende beheerders gesproken over de veiligheid in de definitieve situatie. Veiligheid vormt dan ook een vast agendapunt van dit overleg.

Vanuit het risicodossier van het project zijn risico's besproken die of in de uitvoeringsfase beheerst kunnen worden of in de definitieve situatie beheerst moeten worden. Vanuit het project is een lijst opgesteld van risico's die voor de beheerders mogelijk van belang zijn.

3.11.4 (bijna)ongelukken

Tijdens de realisatiefase zijn alle (bijna)ongelukken door de aannemer bijgehouden en indien nodig beheersmaatregelen getroffen. Middels NINA (No Injuries, No Accidents), het veiligheidssysteem van Boskalis, is ook gezorgd dat lessen uit de Noordwaard binnen andere projecten van Boskalis zijn geland. Tijdens de realisatiewerkzaamheden zijn geen ongevallen waarbij doden zijn gevallen opgetreden. In een aantal gevallen zijn wel gewonden gevallen (b.v. gebroken pols en een gebroken neus). Periodiek zijn deze ongevallen doorgegeven aan het landelijke meldpunt (0800-8002). Ook is op tijdens het werk iemand overleden door een hartstilstand.

Daarnaast heeft zich één groot incident voorgedaan, een machine waarvan de giek omhoog stond is tegen de hoogspanningsmast aan gereden. Hier zijn geen doden of gewonden bij gevallen, wel is de hoogspanningskabel beschadigd. Hiernaar is door Rijkswaterstaat onderzoek door gedaan en dit

heeft geleid tot een rapport met verbeteracties (RR01.066603) dat binnen Rijkswaterstaat is verspreid.

3.12 Conditionering

3.12.1 Archeologie

Het daadwerkelijk aantal archeologische vondsten is veel minder dan vooraf verwacht op basis van historisch onderzoek. Tijdens graafwerkzaamheden heeft er archeologische begeleiding door CNW plaats gevonden. Op verzoek van de regionale archeoloog is het onderzoek in de polder Steenen Muur uitgebreid, daar is niks uit gekomen. De enige archeologische vondsten zijn molenstenen die als grensstenen tussen Utrecht en Brabant hebben gediend en een aspergeversperring. Alle archeologische vondsten zijn afgehandeld, de aspergeversperring is naar het Biesboschmuseum gegaan.

3.12.2 NGE

Vanaf 2011 hebben er gefaseerd explosieven opsporingswerkzaamheden plaats gevonden. Al deze werkzaamheden zijn na afronding geëvalueerd. Er zijn in totaal een twintigtal explosieven aangetroffen. Het betrof de volgende (restanten van) explosieven:

- Twintig (20) 20 mm patronen boordgeschut
- Diverse restanten van explosieven
- Overblijfselen van een vliegtuig

Deze explosieven zijn door Opdrachtnemer conform geldende wet- en regelgeving verwijderd.

3.12.3 Ecologie

In de Noordwaard komen veel beschermde plant- en diersoorten voor. Bij de werkzaamheden voor de ontpoldering kon niet uitgesloten worden dat enkele van deze soorten of het leefgebied daarvan negatieve effecten ondervonden van de werkzaamheden. Hiervoor is een ontheffing van de Flora- en faunawet aangevraagd en verkregen. Omdat de werkzaamheden vallen binnen het wettelijke beschermde Natura 2000-gebied "Biesbosch" is voor het project een vergunning van de Natuurbeschermingswet aangevraagd en verkregen op 14 april 2010. In de verkregen ontheffingen zijn mitigerende maatregelen opgenomen om negatieve effecten op soorten te voorkomen. Deze zijn uitgevoerd. Ook zijn maatregelen getroffen in het kader van het zorgbeginsel volgens artikel 2 van de Flora- en faunawet.

Er heeft drie maal een toets plaatsgevonden op het gebied van natuurwetgeving. Er is getoetst of de aannemer werkt volgens het ecologisch werkprotocol. Toetsen vonden plaats via SCB waarbij op basis van risico inschatting onderwerpen worden gekozen die getoetst moeten worden. Verder waren er geregeld informele overleggen. Op basis van de toetsen en overleggen is geconstateerd dat de aannemer heeft voldaan aan haar verplichtingen op ecologisch gebied.

3.13 Gehanteerde kaders

In het project is gebruik van een aantal verschillende kaders, voor zover die ontwikkeld waren op het moment dat het project de betreffende kaders nodig had. Zo is gebruik gemaakt van Klanteis Specificaties (KES) en Systems Engineering (SE), maar waren beide kaders nog niet zo volwassen als dat ze in de huidige vorm zijn. Ook is Life Cycle Costing (LCC) toegepast (zie LCC raming voor B&O), zijn de standaard documenten van het contractenbuffet toegepast (Design en Construct (D&C) contract, Public Private Comparator (PPC), EMVI) en zijn de processen uit de werkwijzer aanleg zoveel mogelijk overgenomen in het Plan van Aanpak 2. Ook zijn de formats zoals die binnen Ruimte voor de Rivier zijn ontwikkeld (VTW formulieren, wijzigingenoverzicht) toegepast.

3.14 bestuurlijke samenwerking

In de bestuurlijke begeleidingscommissie (BBC) van 1 september 2015 is de bestuurlijke samenwerking conform de samenwerkingsovereenkomst geëvalueerd (RR01.080569). De evaluatie was erg positief; afgesproken is dat de BBC nog twee keer bij elkaar komt gericht op de beheerfase.

Hoofdstuk 4 Projectbeheersing

Alle bedragen in dit hoofdstuk zijn **inclusief** BTW.
Peildatum voor alle bedragen is **4-11-2015**.
Getallen uit SAP zijn gebaseerd op ZPS05 **Werkelijke Uitgaven**

4.1 Risico's

Gedurende het hele project heeft risicomanagement centraal gestaan in de projectsturing. In dit hoofdstuk de relatie tussen voorziene risico's en opgetreden risico's wordt gelegd. Voor financiële uitputting zie 4.3.2.

Opgetreden risico's vs oorspronkelijke risico inventarisatie

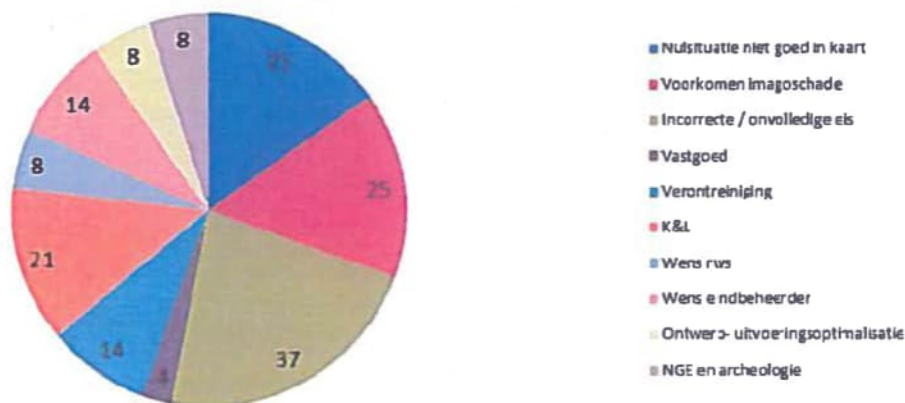
Referentie voor het risicomanagement is het risicodossier zoals ingediend bij SNIP-3. Dit dossier kende een verwachtingswaarde van € [] euro. Twee risico's springen er uit in het dossier:

- Werkelijke hoeveelheden af te graven grond wijken af van het grondstromenplan
- Verwachtingen van belanghebbenden of perceptie van afspraken met belanghebbenden komen niet overeen met wat er gerealiseerd wordt.

Het risicoprofiel en het onvoorzien zijn bij gunning geactualiseerd toen bleek dat de aannemer ver onder de raming had ingeschreven. In het mijlpaaldocument gunning is daarom de risicoreservering (onvoorzien onvoorzien en voorzien onvoorzien) geactualiseerd, waarbij een groot deel van de aanbestedingsmeevaller is opgenomen in de risicoreservering (naar € []). De uiteindelijke (voorziene) realisatie ligt ruim boven de originele € [] en ruim onder de € [], namelijk € [].

Er is een analyse gemaakt van alle opgetreden risico's met tijdgevolg en de oorzaak waaraan deze gekoppeld is. Daarbij is een abstractieniveau van oorzaken genomen die wat breder is dan zoals in de risico's geformuleerd, om inzicht te geven in frequentie van optreden en grootte van VTW's.

Aantal VTW's met financiële gevolgen per oorzaak (stand 4-11-2015)

In totaal zijn 164 VTW's met financiële consequenties geaccepteerd.

Financiële gevolgen van VTW's per oorzaak (in k€) (stand 4-11-2015)

art. 10,2,b

- Nulsituatie niet goed in kaart
- Voorkomen imagoschade
- Incorrecte / onvolledige eis
- Vastgoed
- Verontreiniging
- K&L
- Wens rws
- Wens eindbeheerder
- Oritwv - uitvoeringsoptimalisatie
- NGE en archeologie

De huidige totaalwaarde van de VTW's bedraagt € [redacted] incl. BTW. Hiervan is € [redacted] met CNW afgesloten en € [redacted] zijn wijzigingen buiten het contract van CNW (door afronding tellen getallen tot [redacted] op).

Naast bovenstaande VTW's staat in totaal nog € [redacted] aan risicoreservering open: € [redacted] Early Warnings met CNW, € [redacted] Early Warnings buiten CNW en € [redacted] aan risico's.

In voorgaande figuren is zichtbaar dat de twee oorspronkelijke top risico's niet de uiteindelijke financiële impact van de risico's helemaal juist hebben voorspeld. Het risico op afwijken van grond is als 5^e oorzaak te noemen (in de vorm van verontreinigingen). Het risico dat verwachtingen niet overeenkomen is met name afgedekt door de oorzaak voorkomen imagoschade en was dus wel terecht zo hoog ingeschat. Het risico dat de nulsituatie niet goed in kaart is gebracht is deels onderkend (in de vorm van het aantreffen van puntverontreiniging), maar is in verscheidene vormen opgetreden. Denk hierbij bijvoorbeeld aan afwijking van maaiveld t.o.v. nulsituatie, andere dijkopbouw dan verwacht (puinverharding), aantreffen van extra opstallen die niet in kaart waren gebracht en asbest in vastgoedobjecten.

In bijlage M1 zijn de resterende risico's tot Finale Kwijting opgenomen, inclusief daarbij behorende maatregelen. In bijlage M2 zijn alle risico's opgenomen die reeds overgedragen zijn aan toekomstig eindbeheerders.

4.2 Tijd

In de adviesnota SNIP-3 zijn een aantal mijlpalen opgenomen. Hieronder is uitgezet hoe de mijlpalen waren opgenomen ten tijde van de adviesnota SNIP-3, mijlpaal gunning en realisatie van de mijlpalen. Mijlpalen als bijlage van het scopeformulier komen overeen met de adviesnota SNIP-3. Alle mijlpalen zijn verlaat t.o.v. de adviesnota SNIP-3, met name de Raad van State uitspraak voor het RIP is ruim een jaar later geworden. Belangrijkste oorzaak is dat de Raad van State niet binnen de maximale termijn uitspraak deed.

De datum gerealiseerd veiligheidsniveau is één maand later geworden dan opgenomen in de adviesnota SNIP-3, met name doordat in de overeenkomst met Combinatie Noordwaard 1 oktober 2015 als opleverdatum is opgenomen (waarmee september 2015 niet meer haalbaar is). Dit heeft geen effect op het behalen van de scope doelstelling, aangezien is opgenomen: realisatie oplevering vóór 31 december 2015.

Mijlpalen Realisatiefase Ontpoldering Noordwaard	Adviesnota SNIP-3	Mijlpaal gunning	Werkelijk
SNIP-3 besluit			
	dec-09		jan-10
RIP en vergunningen onherroepelijk			
Uitspraak Raad van State op beroepschriften	jun-10	apr-11	okt-11
Publicatie onherroepelijk RIP	dec-10	apr-11	okt-11
SNIP 5B Gunning			
Voornemen tot gunning		feb-11	feb-11
Gunningsbesluit, ondertekening contract		mrt-11	mrt-11
Plan van aanpak Realisatie 2 (mijlpaal)		mei-11	jun-11
Vastgoed: Ontelgening			
Tussenvonnis rechter: alle grond beschikbaar, behoudens door rechter vastgestelde mogelijkheid tot voortgezet gebruik van 1 jaar (ontruimingstermijn)		jul-12	jul-12
Beschikbaarheid grond bij door rechter vastgestelde mogelijkheid tot voortgezet gebruik van 1 jaar (ontruimingstermijn)		jul-13	mei-13
Vastgoed: Nieuwbouw en maatwerk			
Alle overeenkomsten getekend		nov-11	jan-12
Aannemer			
Start uitvoering	sep-11	jan-12	feb-12
Oplevering		okt-15	okt-15
Beheer			
Getekende beheerdersbrieven		feb-11	dec-10
KRW			
Oplevering Hilpolders (78 Ha)		dec-13	nov-13
Gerealiseerd Veiligheidsniveau	sep-15	dec-15	okt-15
Mijlpaal Oplevering			dec-15
Mijlpaal Finale Kwijting			jul-16

4.3 Financiën

Het project Noordwaard is in het scopeformulier een taakstellend budget van € [] euro toegekend. Sinds de H2 2011 rapportage wordt enkel nog over het uitvoeringsbudget gerapporteerd. Het vastgoedbudget is gescheiden en separaat geadmistreerd door RvdR vastgoed, daarover wordt in deze rapportage geen verantwoording afgelegd. In totaal wordt (inclusief scopewijzigingen) over een budget van € [] euro gerapporteerd.

4.3.1 Financiering derden en opbrengsten

Van het projectbudget van € [] is vooraf afgesproken dit deels door derden te laten financieren, naast de reguliere financiering vanuit het programma Ruimte voor de Rivier. In totaal bestaat de financiering van het project Ontpoldering Noordwaard voor € [] uit financiering door derden, deze is als volgt opgebouwd:

Bijdragen van derden / PPS constructie

Omschrijving	Wie	Vastgelegd in:	Bijdrage in mln. EUR
Bijdrage KRW budget DZH tbv Jantjespolder	DZH		
Bijdrage KRW synergie Hilpolders	DZH		
Bijdrage inrichting EHS Hilpolders	prov Noord-Brabant		
Afkoop pacht Hilpolders	prov Zuid Holland en prov Noord-Brabant		
Totaal			

Conform scopeformulier is de € [redacted] toegezegde externe financiering voor de Hilpolders door het projectteam geïnd (RR01.058765). De € [redacted] toegezegde KRW-gelden zijn via budgetoverheveling door het programma Ruimte voor de Rivier geïnd. Deze externe financiering is onderdeel van het projectbudget zoals vastgesteld tijdens SNIP-3.

Daarnaast is een investering van € [redacted] euro gedaan om het woonhuis op Bevertweg 3 te behouden en hier rondom een terp aan te leggen. De feitelijke investering is lager, omdat met sloop van de woning ook extra kosten moesten worden gemaakt die in het contract niet voorzien waren. De mogelijke opbrengsten van het pand en de terp worden ingeschat op € [redacted] euro. Deze woning moet nog overtollig worden gesteld zodat deze door het RVB verkocht kan worden. Opbrengsten komen deels terug bij Ruimte voor de Rivier (vastgoed), overige opbrengsten zijn voor de RVB.

art. 10.2.b.

4.3.2 Budget en prognose eindstand

In de adviesnota SNIP-3 is een budgetaanvraag voor € [redacted] gedaan. Bij vaststellen van het scopeformulier is het budget bijgesteld naar [redacted] euro, op basis van de nieuwe SSK-raming. Het huidige budget bedraagt € [redacted], het grootste verschil is te verklaren doordat apart over vastgoed wordt gerapporteerd. Zie de tabel hieronder voor de ontwikkeling van het budget. De onderliggende documenten zijn vastgesteld door opdrachtgever (door ondertekening of middels vastgesteld verslag H-gesprek).

Budgetontwikkeling	Wijziging	Type	Datum	Totaal	Uitvoering	Vastgoed	Document nr
Adviesnota SNIP 3			23-11-2009	[redacted]	[redacted]	[redacted]	RR01.016037
Scopeformulier			3-12-2009	[redacted]	[redacted]	[redacted]	RR01.000766
Definitieve projectraming			17-12-2010	[redacted]	[redacted]	[redacted]	RR01.003988
Mijlpaal Gunning	Ophoging vanuit planstudie	Scopewijziging		[redacted]	[redacted]	[redacted]	
Plan van Aanpak 2	Herverdeling uitvoering / vastgoed	Scopewijziging		[redacted]	[redacted]	[redacted]	
	Vastgoed rapportage door RVR	Scopewijziging	7-2-2011	[redacted]	[redacted]	[redacted]	RR01.004357
	Teruggave deel aanbestedingsmeevaller	Mee- en tegenvaller	22-6-2011	[redacted]	[redacted]	[redacted]	RR01.006969
	Verwijdering planschade uit budget	Scopewijziging		[redacted]	[redacted]	[redacted]	
H2 2011			21-11-2011	[redacted]	[redacted]	[redacted]	RR01.026219
H2 2013	Toevoegen BTW en rode diesel aan budget	Scopewijziging		[redacted]	[redacted]	[redacted]	
H1 2014	Slopen schuur Vermue		2-12-2013	[redacted]	[redacted]	[redacted]	RR01.058262
H1 2015	Overslagvergoeding RVB	Scopewijziging	25-6-2014	[redacted]	[redacted]	[redacted]	RR01.066584
	Toevoegen ophogen Banddijk brug 1 - brug 2	Scopewijziging	2-6-2015	[redacted]	[redacted]	[redacted]	RR01.077347
	Aankoop woonhuis Roders door vastgoed	Mee- en tegenvaller		[redacted]	[redacted]	[redacted]	
Voltooiingsrapportage							

De huidige prognose eindstand bedraagt € [redacted]. Dat is inclusief € [redacted] euro prijspeilijstiging die niet gedekt is in het oorspronkelijke budget en is [redacted] onder het beschikbare budget. Dit is met name te verklaren doordat minder risico's zijn opgetreden dan waar een reservering voor was opgenomen. Voorstel is op basis van deze prognose eindstand € [redacted] aan te houden tot finale kwijting. Dit is € [redacted] lager dan het huidige budget van € [redacted]. Dit verschil wordt aan Rulmte voor de Rivier terug gegeven. De afkoopsom voor beheer en onderhoud aan gemeente Werkendam is afkomstig uit een ander budget (niet projectbudget).

Zie de tabel hieronder voor de ontwikkeling van de prognose eindstand ten opzichte van het budget.

Budget en Prognose Eindstand (in € * 1.000)

art. 10,2,b

- Verschil projectraming en budget
- Planschade
- Aanbestedingsmeevaller
- Prijspeilstijging en rode diesel
- Projectonvoorzien onvoorzien
- Projectonvoorzien gekwant (risicores & early warnings)
- Wijzigingen (Contract + VTW)
- Gunningbedrag (contractkosten)
- Aanvullende onderzoeken
- Apparaatskosten (engineering)
- K&L
- Budget

Mijpaaldocument...
 H-rapportage nov 2012
 H-rapportage jun 2013
 H-rapportage dec 2013
 H-rapportage jun 2014
 H-rapportage nov 2014
 H-rapportage juni 2015
 Voltooiingsrapportage
 H-rapportage dec 2015
 Finale kwijting

Bij de mijpaal gunning is een groot deel van de aanbestedingsmeevaller opgenomen in het project onvoorzien. Zoals blijkt uit bovenstaande grafiek is gedurende de realisatie de prognose eindstand onder het budget gezakt. Dit is met name te danken aan het feit dat risico's zoals opgenomen na de mijpaal gunning niet zijn opgetreden (daling van de risicoreservering + onvoorzien gedurende het project is groter dan de stijging van de wijzigingen).

In totaal zijn een zestal risico's uit het project onvoorzien betaald voor in totaal € [redacted] Dit is met name te verklaren door de VTW maaltvafwijking van € [redacted] waar geen risico voor was voorzien.

Budget en prognose eindstand 2 (in € * 1.000)

Zoals uit de twee bovenstaande overzichten blijkt is de prognose eindstand € [redacted] Van de prognose eindstand is € [redacted] afgerekend, zie de tabel op de volgende pagina. Resteert nog een bedrag van € [redacted]. Dit bestaat uit:

- Engineering: € [redacted]
- Bouwkosten: € [redacted]
- Bijkomende kosten: € [redacted] (met name kabels en leidingen)
- Risicoreservering: € [redacted] (met name early warnings à € [redacted]) dit zijn wijzigingen die zowel direct betrekking hebben op het contract als wijzigingen gerelateerd aan de eindbeheerders
- Onvoorziën: € [redacted]

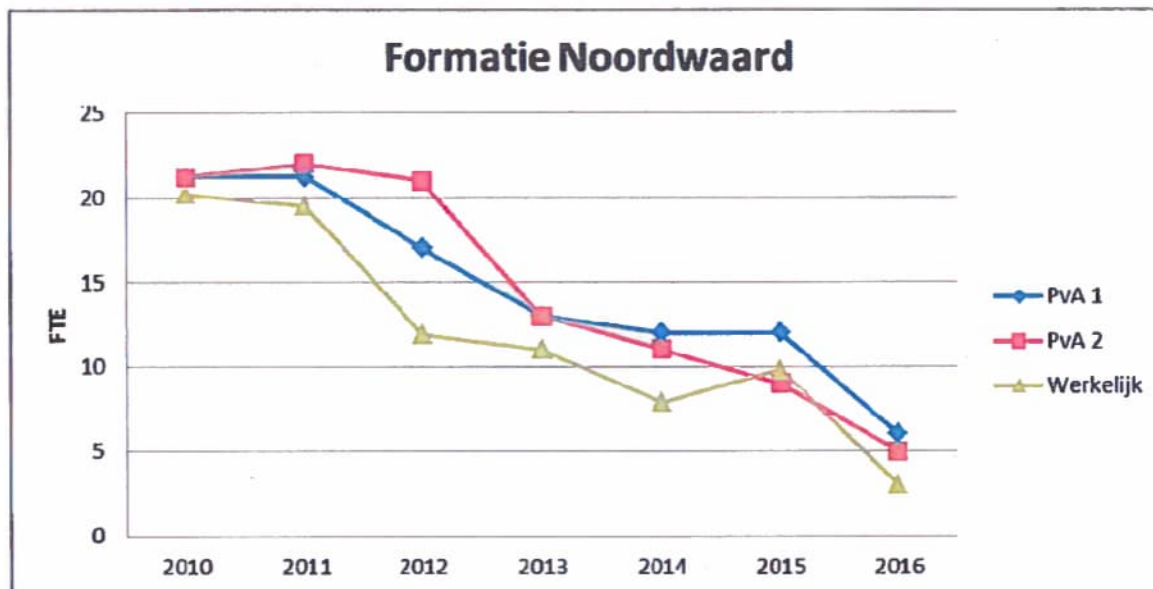
Alle financiën die nodig zijn om de restpunten te dekken zijn in bijlage E opgenomen in de kolom 'dekking' en zijn onderdeel van de hierboven kosten. Voor het totale overzicht van nog af te rekenen posten zie bijlage K.

4.3.3 Subsidies

Het programma Ruimte voor de Rivier heeft met het Biesboschmuseum is een overeenkomst gesloten waarmee het programma bijdraagt aan een expositie over waterbeheer in het Biesboschmuseum. Dit valt buiten het projectbudget vanwege het RWS-brede belang.

4.4 Organisatie

Het projectbureau Noordwaard is gedurende het project gestaag kleiner geworden. Dat was de planning en heeft in de praktijk ook zo uitgepakt. Wel is in 2015 een piek zichtbaar omdat de voorbereiding en administratieve afhandeling van het project meer tijd hebben gekost dan vooraf voorzien was.

* 2010 en 2011 is inclusief ca 2 fte vastgoedadviseurs, vanaf 2012 is die capaciteit bij RvdR onder gebracht.

Ondanks dat de werkelijke formatie (iets) lager ligt dan vooraf ingeschat zijn er meer kosten gemaakt aan engineering dan voorzien (raming , werkelijk). Dit kan met name worden verklaard doordat interne medewerkers zijn vervangen door externen gedurende het project, waardoor meer kosten voor engineering zijn gemaakt dan voorzien. Ook zijn voor beheersing van risico's meerdere malen meer adviseurs ingeschakeld dan geraamd.

4.4.1 Organisatie tot Finale Kwijting

Het projectteam is in de prognose voor 2016 uitgegaan van een projectteam dat tot en met juni 2016 in stand wordt gehouden. Er is een projectteam van 5,6 FTE tot en met juni 2016 opgenomen. Alle vaste medewerkers zijn aangevraagd in Capplan en toegekend. Op basis van het aantal restpunten en risico's lijkt het haalbaar alles in juni 2016 af te ronden, met uitzondering van de onderhoudsperiode van de aannemer, die loopt tot 1-10-2016. Daarvoor wordt nog onderzocht of dat deze bij RWS WNZ kan worden ondergebracht of bij Ruimte voor de Rivier. Bij de mijlpaal finale kwijting wordt de besluitenlijst van hoofdstuk 1.2 geactualiseerd.

In januari 2016 wordt een symposium georganiseerd om kennis over te dragen aan oud-medewerkers en betrokkenen bij het project. Dit zal onder meer gebaseerd zijn op de lessons learned (bijlage J).

4.4.2 Materiele zaken

Er staat een keet in het projectgebied. Bruikbare spullen voor zover in eigendom van RWS (stoelen, kasten, laptops) worden naar het project IJsseldelta overgebracht (zie restpunt PB 6 in bijlage E Restpuntenlijst).

Voor de maquette die tijdens uitvoering in het Biesboschmuseum heeft gestaan is een bestemming gevonden. Deze staat nu bij het Watersnoodmuseum.

Bouwborden weghalen en opruimen keet staan op de restpuntenlijst met CNW.

4.5 Kwaliteitsmanagement

Gedurende het project is gewerkt met een auditplan en een productkwaliteitsplan. Uit de afweging die is gemaakt bij het halfjaarlijks bijwerken van het auditplan zijn diverse audits gekomen. Deze zijn met name gebruikt om de werkprocessen te evalueren en verbeteren. Met name voor het SCB proces is veel aandacht geweest.

Daarnaast is in 2014 en 2015 de Self Assessment SCB ingevuld en zijn in 2011 tot en met 2015 ADR controles op rechtmatigheid van betalingen uitgevoerd. Hierbij is, naast een aantal verbeterpunten, geconstateerd dat SCB functioneert en rechtmatigheid van betalingen geborgd is.

4.6 Archief

Het projectarchief betreft niet het vastgoedarchief van het project Noordwaard. Dat is separaat bijgehouden door Ruimte voor de Rivier en wordt door de afdeling vastgoed afgehandeld. Het projectarchief bestaat uit twee delen, het analoge en het digitale archief.

Voor zover mogelijk zijn alle documenten in het digitale archief, t.w. Sharepoint, nabewerkt en zo veel mogelijk dossiers afgesloten. Dit is een vereiste voor alle documenten en dossiers voordat het archief kan worden overgedragen. Het archief wordt zowel digitaal als analoog bij finale kwijting overgedragen aan Ruimte voor de Rivier. De programmadirectie zorgt voor overdracht aan de Corporate Dienst. Verdere afhandeling is het vastgelegd in het archiefplan (RR01.080905).

Uit in een interne audit van augustus 2015 blijkt dat op een aantal aandachtspunten na (onduidelijkheid of digitale documenten ook analoog bestaan en e-mails op persoonlijke schijven) het archief compleet is en met verwerking van genoemde verbeterpunten gereed kan worden gemaakt voor overdracht aan Ruimte voor de Rivier.

Hoofdstuk 5 Relevante documenten

Onderwerp	Documentnr	Document/link
H-rapportages	RR01.026219	H2-rapportage 2011
	RR01.037856	H1-rapportage 2012
	RR01.041838	H2-rapportage 2012
	RR01.051403	H1-rapportage 2013
	RR01.058262	H2-rapportage 2013
	RR01.066584	H1-rapportage 2014
	RR01.070566	H2-rapportage 2014
	RR01.077347	H1-rapportage 2015
H-gesprekken	RR01.064979	Verslag H2 2012
	RR01.065008	Verslag H2 2013
	RR01.068461	Verslag H1 2014
	RR01.073697	Verslag H2 2014
	RR01.079643	Verslag H1-2015
VTW's	(map)	31032271 Combinatie Verzoeken tot Wijziging
	RR01.005580	Logboek wijzigingen
SOK	RR01.012529	Bestuurlijke Samenwerkingsovereenkomst
	RR01.012530	Bestuurlijke Samenwerkingsovereenkomst Ministerie LNV
	RR01.012532	Bestuurlijke Samenwerkingsovereenkomst Provincie Noord-Brabant
	RR01.012535	Bestuurlijke Samenwerkingsovereenkomst Gemeente Werkendam
	RR01.012537	Bestuurlijke Samenwerkingsovereenkomst Waterschap Rivierenland
	RR01.080569	Evaluatie bestuurlijke samenwerking
Scopeformulier (ROK)	RR01.077575	Brief Scopeformulier
	RR01.000766	Scopeformulier
SNIP-besluiten	RR01.014505	SNIP 2A-besluit
	RR01.014500	Advies variantkeuzebeslissing SNIP 2A
	RR01.014502	Brief van Stas aan BBC SNIP 2A-besluit
	RR01.014596	Brief aanbieding SNIP3
	RR01.016037	Adviesnota SNIP3
Mijlpaaldocumenten	RR01.000727	Mijlpaaldocument Start Marktbenadering
	RR01.004357	Mijlpaaldocument Gunning
	RR01.014374	Plan van Aanpak Realisatiefase Project Noordwaard
	RR01.006970	Plan van Aanpak Realisatie West
	RR01.006969	Mijlpaaldocument Plan van Aanpak 2
Overeenkomsten beheer	RR01.005239	Beheerdersbrief DZH/WNZ
	RR01.077790	Brief objectenkaart DZH/WNZ
	RR01.077787	Beheerdersbrief GWD
	RR01.004730	Brief contracteisen en begroting aanvulling GWD
	RR01.077789	Beheerdersbrief WSRL
	RR01.006929	Brief objectenkaart WSRL
	RR01.059257	Acceptatie overdracht Hilpolders SBB
	RR01.058253	Acceptatie overdracht Hilpolders GWD
RvdR/2015/1087	Partiële herziening planologie Noordwaard	
ADR controles	RR01.065473	SCB audit Noordwaard ADR 20140625
Gate Review	RR01.009568	Gate review 4 uitvoeringsbesluit Ontpoldering Noordwaard
Verbeterplan Advies Waterdienst	RR01.080171	Update Verbeterplan nav Advies Waterdienst
Afspraken RVB	RR01.079913	Opdracht verpachten laag bekade polders
Draaiboek Hoogwater	RR01.080919	Draaiboek Hoogwater

Hoofdstuk 6 Bijlagen

Bijlage A Proces Verbaal van Oplevering

Bijlage B Hydraulische analyse taakstelling (WAQUA en Baselinegegevens + rapportage + akkoord RvdR)

1. Hydraulische eindtoets [RR01.080918](#)

Bijlage C Verantwoordingsrapportage Ruimtelijke Kwaliteit

1. Verantwoordingsrapportage [RR01.077730](#)
2. Terugkoppeling Q-team bezoek aan OG [RR01.078506](#)
(definitieve terugkoppeling van Q-team ontbreekt nog)

Bijlage D Overdrachtsdocument eindbeheerders

1. Overdrachtsdocument WNZ [RR01.078812](#)
2. Overdrachtsdocument GWD [RR01.078811](#)
3. Overdrachtsdocument WSRL [RR01.078813](#)

Bijlage E Restpuntenlijst

1. Restpuntenlijst [RR01.077708](#)
2. Restpuntenlijst Gemalen [RR01.082604](#)
3. Restpuntenlijst Grond [RR01.082605](#)
4. Restpuntenlijst Kunstwerken [RR01.082606](#)
5. Restpuntenlijst Terpen [RR01.082607](#)
6. Restpuntenlijst Waterb. Objecten [RR01.082608](#)
7. Restpuntenlijst Wegen [RR01.082609](#)

Bijlage F Plan van Aanpak oplevering – finale kwijting

1. Plan van Aanpak [RR01.079898](#)

Bijlage G Integraal B&O plan en raming

1. Globale raming B&O SNIP 3 [RR01.016699](#)
2. Update raming B&O [RR01.054980](#) en [RR01.054981](#)
3. Beheerplan WNZ [RR01.079640](#)
4. POF WNZ [RR01.079642](#)
5. Beheerplan CNW <- 1/11

Bijlage H Statusoverzicht eigendomsoverdracht

1. Lijst aankopen [RR01.079644](#)
2. Pacht inclusief recht van koop [RR01.079646](#)
3. Monitorsysteem overtolligstellingen [RR01.079645](#)
4. Zakelijke rechten [RR01.079647](#)
5. Schadeafhandeling [RR01.080888](#)

Bijlage I Garantieverplichtingen

1. Garantieverplichtingen <- 31/12

Bijlage J Lessons Learned

1. Rapportage Lessons Learned [RR01.078174](#)

Bijlage K Financiën

1. Financiën [RR01.079107](#)

Bijlage L Wijzigingenoverzicht (VTW + CW)

1. Wijzigingenoverzicht [RR01.005580](#)

Bijlage M Risicodossier

1. Risicodossier NW [RR01.080972](#)
2. Risico's toekomstig eindbeheerders [RR01.079020](#)

Bijlage N Rapportages van voorgaande Gate Reviews

- Gate Review Rapportage Start Marktbenadering [RR01.000682](#)

Bijlage O Overdrachtdossier aan toekomstig eindbeheerder

1. Overdrachtdossier WNZ:
 - Afleverdossier objecten WNZ [RR01.080931](#)
 - Objectenkaart Noordwaard – WNZ [RR01.080924](#)
 - Restpuntenlijst Kunstwerken [RR01.080932](#)
 - Restpuntenlijst Gemalen [RR01.080933](#)
 - Restpuntenlijst Waterbouwk. objecten [RR01.080934](#)
 - Restpuntenlijst Grond (incl. vegetatie) [RR01.080935](#)
2. Overdrachtdossier GWD:
 - Afleverdossier objecten GWD [RR01.080936](#)
 - Objectenkaart Noordwaard - GWD [RR01.080921](#)
 - Restpuntenlijst Kunstwerken [RR01.080937](#)
 - Restpuntenlijst Wegen [RR01.080938](#)
3. Overdrachtdossier WSRL:
 - Afleverdossier objecten WSRL [RR01.080939](#)
 - Restpuntenlijst Waterbouwk. objecten [RR01.080940](#)
 - Restpuntenlijst Gemalen [RR01.080941](#)
 - Restpuntenlijst Grond [RR01.080942](#)

Bijlage P Overzicht afspraken met Stakeholders

1. Terpenoverzicht [RR01.076705](#)
2. Rapportage afronding terpen [RR01.080672](#)

Bijlage Q Scopeformulier

1. Scopeformulier [RR01.000766](#)

Bijlage R Stand POS'en

1. Stand POS'en [RR01.080844](#)

Bijlage S Actieplan hoogwater winter 2015-2016

1. Actieplan hoogwater winter 2015-2016 [RR01.082339](#)

Bijlage E Restpuntenlijst PTNW

Stuklijst afgehandeld Datum: 25-11-2015

Nummer	Restpunt	Toelichting	Categorie	Eigenaar	Datum afgehandeld	Raming	Ookking	Afgehandeld?	Document
Beheerders									
B 4	Herstellen talud en oevers voor WSRL door RWS	RWS RVR verplicht zich om de overige locaties waar het talud en waterbodan niet voldaan aan de contracteisen, van het contract tussen RWS RVR en CNW, in de eerste helft van 2016 naar iedere leveringsheid te herstellen, conform deze contracteisen	Beheerders		15-4-2016		EW 93		
B 5	Aanleg 6 binnendijk op- en afriten op locatie of eindbeheersdossier WSRL	VTW is gestart	Beheerders		31-12-2015		EW 85		
B 8	Aanpassen afsluiting oude route Kevitswaard	Ontwerp RK is gereed, moet met gemeente besproken worden.	Beheerders		15-12-2015				
B 10	Definitief bestand DISK aan RWS WNZ opleveren	Opstellen uitvraag om de objecten in de Noordwaard in DISK te laten zetten. Kan worden gestart nadat alle as-built gegevens door CNW zijn aangeleverd	Beheerders		1-4-2016		OSK		
B 11	Definitief DTB aan RWS WNZ opleveren	RWS CNW laat onder hun contract een DTB opstellen, deze moet nog aan RWS WNZ worden ingeleverd	Beheerders		1-4-2016		OSK		
B 12	Aanleg buitendijk op- en afriten op locatie of eindbeheersdossier WSRL	WSRL onderzoekt nu en noodzaak van buitendijk op/afriten. Memo wordt getoetst door RWS. Pas daarna eventueel betaling	Beheerders		1-5-2016		EW 92		
B 13	Brief aan beheerders dat restpunten en discussiepunten zijn afgerond	Vervolg op beheerdersbrieven die op 1-10-2015 zijn ondertekend, waarin nog een aantal acties voor RWS open staan	Beheerders		15-1-2016				
B 14	Integraal Veiligheidsdossier overdragen aan WNZ, GWD en WSRL	Na het krijgen van de opleverdossiers moeten deze aangevuld met zaken die vanuit het IVD nog van belang zijn worden toegevoegd en overgedragen aan de beheerders	Beheerders		15-1-2016				
B 15	Toevoegen waterstandskanalen aan beheersplan RWS WNZ	Toegevoegd in toelichting voortvoeringsrapportage	Beheerders		1-2-2016				
Contract									
C 2	Plantvakken inplanten gebieden A, E en K	CNW heeft talud gekregen voor inplanten van plantvakken aangezien dit niet haalbaar was voor 1-10-2015. Meest uiterlijk 1-12-2015 gereed zijn	Contract		1-12-2015				
C 4	Oeverwalweg	Is bij oplevering afgehandeld, al afgehandeld en met meer te gekomen bij oplevering Noordwaard	Contract		1-10-2015				Brief Hebeerders Toelichting
C 5	Deformatiemetingen	Voor de bruggen, duikers en gemalen van WNZ dienen er deformatiemetingen beschikbaar te zijn	Contract		1-1-2016				
C 6	Contract Hebeerders afsluiten	Buizen zijn gestart	Contract		3-1-2016				
C 7	Eindafrekening CNW	Eindafrekening CNW bij IPM-Id of RvdR beleggen. Bepalen of eindafrekening CNW (kan pas 1-10-2016) kan worden waargenomen door RvdR / een IPM-Id na finale leiding, of dat finale leiding hierop moet wachten.	Contract		1-6-2016				
C 8	Garanties overdragen aan beheerders WNZ, WSRL en GWD	Zodra garanties worden verstrekt door CNW (uiterlijk 31-12-2015) moeten deze worden overgedragen aan eindbeheerders middels opleverdossier, zodat zij er aanspraak op kunnen maken. Zorgen dat RWS-WNZ afschrijven heeft van alle garanties, voor het geval WSRL of GWD in de toekomst bij RWS aankloppen. Meldten aan CNW	Contract		31-12-2015				
C 9	Afhandelen restpunten CNW	Afhandelen alle restpunten die bij proces verbaal van oplevering zijn geconstateerd, inclusief afleverdossiers. Samen met beheerders in laatste overname vaststellen	Contract		1-12-2015				
C 10	Afhandelen VTW discussies / early warnings, formaliseren in CW en afrekenen	Zie EW- en VTW lijst. Bedrag in raming is eekuid Early Warnings waar vanuit andere restpunten naar wordt verwezen	Contract		31-12-2015				
C 11	Oplevering opleverdossiers door CNW	Cf contract heeft CNW hier 12 weken voor	Contract		31-12-2015				
C 12	Indien nodig gebruikmaken van de onderhoudsperiode (CNW)	RWS WNZ kan tot 1-10-2016 gebruik maken van de onderhoudsperiode door alle ze west opent de contact op te nemen met CNW	Contract		1-10-2016				
C 13	Garantie schuimbuisen	Zorgen dat de garantie voor het onjuist aangelegde schuimbuisen conform afspraak aan de gemeente wordt overgedragen.	Contract		15-12-2015				
C 14	W-plankieren	laten herstellen kapotgereden W-plankierbruggen	Contract		1-2-2016				
Kabels en Leidingen									
KL 1	Laatste betalingen POS'en (zie DB K&L)	Conform dashboard K&L moeten voor de nog openstaande POS'en nog laatste betalingen worden gedaan	Kabels en leidingen		1-4-2016				
KL 2	Eindbeschikkingen POS'en (zie DB K&L)	Na doen van de laatste betalingen moeten eindbeschikkingen per POS worden opgesteld en ondertekend	Kabels en leidingen		1-6-2016				http://rvtv.inte
KL 3	Opruimen werkplaats Tennet	Tennet heeft nog materiaal staan op de locatie waar de hoogspanningsmast is geplaatst, dit moet nog worden opgeruimd	Kabels en leidingen		1-12-2015				
KL 4	Zakelijk recht vestigen Tennet	Zolang zakelijk recht niet is gevestigd door Tennet kan RWS niet betalen. Zo nodig een eindbeschikking zonder Zakelijk Recht opstellen	Kabels en leidingen		1-2-2016				
Kadaster									
Ka 1	Recht van opstal voor -infrastructuur	Gefelt alleen voor infrastructuur die op ondergrond van het Rijk staat. Alde ligt bij de notaris	Kadaster		1-2-2016		OBK - onderdeel van 'Kadaster'		
Ka 2	Kadastrale percelen vaststellen	Hiermee worden meteen percelen overgedragen aan waterschap en gemeente.	Kadaster		1-6-2016		OBK - onderdeel van 'Kadaster'		
O&O									
O&O 2	Afwatering Hapten Hennip	Het watersysteem van Hapten Hennip zal gezamenlijk (RWS en WSRL) gemonitord worden. Afgesproken is om na de herstelacties van talud en waterbodan gekoken wordt of er nog extra acties nodig zijn.	O&O		15-4-2016				
O&O 4	Afschot Sandik	RWS zal vergoeden aan GWD in de brief is aangegeven dat GWD een factuur kan insturen. Factuur is betaald.	O&O		1-11-2015		EW 88		
O&O 5	Buikwatervoorziening	RWS zal en BTW vergoeden aan GWD in de brief is aangegeven dat GWD een factuur kan insturen. Factuur is betaald.	O&O		1-11-2015		EW 77		

O&O 6	Veiligheid Sandijkbrug	RWS plaatst wegdekreflectoren bij de volgende bruggen: 1, 2, 3, 4, 7, 10 (oostzijde), 11, 13 en 14. Is opgelost. Technische oplossing is afgehandeld. Alleen uitvoering restte niet nog	O&O		31-12-2015		EW 94		
O&O 8	Bereikbaarheid beheerspaden	Bij de lerp Kluis Zalm, lerp en waaiergang polder Hapten Henrip, lerp polder 1 Koobla zijn beheer- en schouwspaden van WSRL beperkt bereikbaar. RWS maakt voor 31-12-15 afspraken met de grondbezitters dat het waterschap zijn beheerstaken kan uitvoeren	O&O		31-12-2015				
O&O 9	Onderhoudspad buterzijde kade	RWS WNZ heeft postaal gevraagd op verzoek om 5 meter buterzijde kade onderhoudspad in reparatie te krijgen. Ze had Wordt meegenomen in kadestudie	O&O		1-12-2015				
O&O 10	Plaatsen gemaaft bij fot	RWS draagt 50% van de kosten bij WSRL komt nog met een kostenonderbouwing die door RWS moet worden goetst	O&O		1-2-2016		EW 92		
O&O 11	Halfverharding op kades	WSRL komt met een kostenonderbouwing die door RWS wordt goetst	O&O		1-5-2016		EW 92		
O&O 15	Erosiebudget	Erosieproblematiek na winterseizoen 2015/2016 oplossen. WNZ richten dat budget niet gereserveerd bijt	O&O		1-5-2016		Risico 29638 - reservering WNZ		
O&O 17	Afkoop plaatsen schotbalken	Betaling aan WSRL moet nog plaatsvinden. Deze begroevingsplaning lag eerst bij GWD Omdat GWD dit niet meer heeft te doen, is hun budget inmiddels met ☐ vragt ☐ dit te doen	O&O		1-12-2015		EW 92		
O&O 27	Afwatering berm Steurgat langs damwand	RWS brengt een afwateringssysteem aan.	O&O		1-4-2016		EW 84		
O&O 30	Aanleg droge leiding onder de Kroonbrug	RWS zorgt voor de droge leiding onder de Kroonbrug 1 b v de kruisoversteek voor de waaiergang aan de Kroonweg	O&O		31-12-2015		EW 85		
O&O 31	Aanleg opslag schotbalken Steurgatbrug	VTW met CNW moet nog worden gesloten en opslag moet worden gereïst. Daarna nog te realiseren	O&O		1-2-2016		EW 86		
O&O 36	Fitapassages plaatsen	Op 2 locaties worden extra fitapassages geplaatst (Meveldijk en Racrestiepoort) om sluisvekeer tegen te gaan. Zijn besteld, moeten	O&O		1-11-2015		EW 97		
Omgeving									
Omg 2	Afpraak: staakproef zetting riep rekenen	Analyse zijn teruggevoerd aan bewoners	Omgeving		31-12-2015				
Omg 3	Afspraken bij afhandeling pianschade	Op afrop van ☐ beschikbaar. Na finale kwijting moet hiervoor wel door ☐ apart een overeenkomst met ☐ worden opgesteld	Pianschade		30-6-2015				
Omg 4	Overdracht juridische overeenkomsten en overige dossier	Conform beheerskosten moet dit worden overgedragen aan de toekomstig beheerder	Omgeving		31-12-2015				
Omg 5	Oogstschade 2014 en 2015 afhandelen	In zowel 2014 als 2015 is oogstschade opgetreden, kosten komen bij WSRL en CNW terecht. aangezien RWS toen verantwoordelijk was in de polder wel procesbegeleiding nodig	Omgeving		31-12-2015				
Omg 6	Laatste nieuwsbrief sturen	Als afronding van de realisatiewerkzaamheden richting de omgeving nog één laatste nieuwsbrief sturen.	Omgeving		31-12-2015				
Omg 7	Twee BBC's inplannen in januari en juni	Afgesproken dat na 1-10-2015 nog twee BBC's worden ingepland, wordt door beheerders voorgedragen en voorbereid	Omgeving		15-11-2015				
Omg 8	MER evaluatie uitvoeren	Analyse nodig wat wanneer nodig is	Omgeving		1-3-2016				
Projectbeheersing									
PB 1	Archiveringsplan uitvoeren	Uitvoering archiveringsplan (RRO1 08000), inclusief overdracht archief aan RvER	Projectbeheersing		30-6-2016				RRO1 08000
PB 3	Laatste betalingen SAP en financieel statuten		Projectbeheersing		30-6-2016				
PB 4	Afronden risico a risicoschade	Alle risico's moeten kunnen worden afgesloten, danwel doordat ze niet meer kunnen optreden, danwel doordat een andere partij de beheersing heeft overgenomen	Projectbeheersing		1-4-2016				
PB 5	Afronden rapportage lessons learned	Het vijandige hoofdstuk is nog niet gereed. Ocht Aanmeldingen na kennisconferentie die op 21-1-2016 plaatsvindt	Projectbeheersing		15-2-2016				
PB 6	Laptops en archief uit kast	Eigen middelen van het projectteam moeten uit de kast voordat deze door CNW wordt afgebroken	Projectbeheersing		4-12-2015				
PB 7	Aldersum volvoeringsrapportage schrijven	In de volvoeringsrapportage is toegezegd bij finale bijlegging een aldersum te schrijven	Projectbeheersing		1-6-2016				
PB 8	Kostenevaluatie maken	Conform Gate Review 4 notitie dient een kostenevaluatie te worden opgesteld ☐ vragt ☐ dit te doen	Projectbeheersing		1-12-2015				
PB 9	Praken overleg met MT TVR	Bespreken (begin maart 2016) SvZ respuntentijst en voortgang betalingen (svz financiering)	Projectbeheersing		15-3-2016				
Projectmanagement									
PM 1	Kennisconferentie organiseren	Afgesproken om een kennisconferentie te organiseren en om opgedane kennis over te dragen	Projectmanagement		21-1-2016		OBK		
PM 2	Afsluit 12 J SOCR afhandelen (aandacht)		Projectmanagement		1-9-2015				RRO1 080163
RIP									
RP 1	Opstellen tekst en verbetering vragende RIP	Wordt afgekocht door RWS bij GWD, kostenverhaal is gevraagd, daarna toelaten en betalen	RIP		1-2-2016		OBK		
RP 2	Inzet medewerker bij beantwoording aanvragen RIP regelen	Wordt afgekocht door RWS bij GWD, kostenverhaal is gevraagd, daarna toelaten en betalen	RIP		1-2-2016		OBK		
Vastgoed									
Va 5	Brief aan bewoners dat ze zich tot HIO RWS WNZ moeten richten voor inruilovereenkomst	Verantwoordelijkheid gaat over van realisatieteam naar beheerder, dit moet bekend worden gemaakt bij bewoners ☐ vragt ☐ na te gaan of bij RWS WNZ kennis voldoende aanwezig is.	Vastgoed		30-11-2015				
Va 6	Overdragen vastgoed enro aan WNZ (sectie 10a Buitaan - WNZ?)	Aanbod is gedaan door brief	Vastgoed		31-12-2015				
Va 8	Overdracht gronden Vermue	ASR is afgerond	Vastgoed		31-12-2015				
Va 10	Bevestiging over de overtoelgstelling gronden en objecten gronden op de hoge kaden die op naam van de Staat zijn gesteld inclusief overdracht stollen voringen (Sj Beverweg 3)	2 december is herover een afspraak met WNZ.	Vastgoed		31-12-2015				
Va 11	Afpraken met agrariërs maken over beneden gronden door WSRL, om kaden te schonen	Nuog voor locaties waar geen schouwpad ligt is dubbel met O&O 8	Vastgoed		31-12-2015				
Va 13	Vastleggen met sponsor Dijkenswaard dat terugkeer van verantwoordelijk is voor wegdek, vanaf de brug tot en met zijn lerp (na RVB)	Moet hersteld worden, is al overdracht gedaan	Vastgoed		1-11-2015				
Va 14	Afronden afspraken lepegevenen	Afronden respuntentijst lepegevenen (Bijlage P volvoeringsrapportage) inclusief hovenier rondsturen	Vastgoed		31-12-2015				

Va 15	Kadeterprand Kewitwaard door bewoner laten beheren	De oostelijke kadeterprand tot en met de hoge kade van het buurtschap Kewitwaard is in eigendom van de Staat en wordt onderhouden door RWS WNZ. RWS RVR probeert na 1 oktober 2015 en voor 31 december 2015 nog eenmaal of zij de bewoners van de naast liggende terp kunnen overhalen deze kade terprand in beheer te nemen.	Vastgoed		31-12-2015	-			
Va 16	Grondruil Gorissen	In Binnensite Kewitwaard is geen onderhoudspand aangelegd. Om kosten te voorkomen moet grond in de Binnensite Kewitwaard genuld worden.	Vastgoed		31-12-2015	-			
Va 17	Doorhalen recht van Opstal en depotgelden	wacht op actie kadastraal	Vastgoed		1-4-2016	-			
Va 18	Afsluiten Vastgoed, dat vastgoed uitgaven met finale kwijting NW afgerond moeten zijn	Vastgoed rapporteert apart over budgetuitgaven en moet 30-6-2016 zo ver zijn dat dit tegelijk met Noordwaard onderdeel van de finale kwijting kan zijn. PT heeft hierop gusterdeend	Vastgoed		1-5-2016	-			
Va 19	Monitoren dat WNZ pacht ook regeld	Pachtovereenkomst van de droge laag bekade polders wordt door RWS WNZ geregeld met RVB.	Vastgoed		1-4-2016	-			
Vergunningen									
Va 1	Perbuzen afsluiten 1 jaar na 1-10	In de ontgrondingsvergunning is opgenomen dat de perbuzen 1 jaar na 1-10-2015 moeten worden uitgezet.	Vergunningen		1-10-2016	-			
Va 2	Vergunningverplichtingen afhandelen.	Combinatie Noordwaard moet inzichtelijk maken welke vergunningverplichtingen nog niet zijn ingevuld en op welke objecten dit betrekking heeft. Als dit betrekking heeft op objecten van de toekomstig eindbeheerders moeten vergunningen op hun naam over worden gezet door CWI	Vergunningen		31-12-2015	-			
Waterveiligheid									
Wa 1	Afsluiten taakstellingssom + toetsing Deltares		Waterveiligheid				OBK	a	
Financien									
7	Rekening restant afschrijven GWW	Particulier is betaald	Rekeningen		1-1-2016	-			